

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ МДУ

ДЕБЮТ

Збірник тез

**доповідей студентів
факультету філології та масових
комунікацій**

Київ 2024

УДК 08 (063)

Дебют : збірник тез доповідей студентів факультету філології та масових комунікацій за результатами участі в Декаді студентської науки – 2024 / за заг. ред. к. політ. н., проф. М. В. Трофименка, д. е. н., проф. О.В. Булатової. Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2024. 87 с.

Редакційна колегія: к. філол. н., доц. Мельничук І.В.; д. пед. н., проф. Іванова Т. В.; к. н. з соц. комунікацій, доц. Кудлай В.О., к.філол.н., доц. Євмененко О.В., ст. викл. Єфремова О.В.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням мовознавства, літературознавства, лінгводидактики, соціальних комунікацій, інформаційної, архівної та бібліотечної справи, документознавства.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Радою молодих учених Маріупольського державного університету.

Протокол № 4 від 26.03.2024 р.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ:

«ІНФОРМАЦІЙНА, ДОКУМЕНТАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

<i>Агаєва Владислава</i> «ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ».....	6
<i>Горб Євген</i> «СЦІЄНТИЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРИ ІНФОРМАЦІЇ У ПОЛЬЩІ (РЕТРОСПЕКТИВА ОДНІЄЇ ДИСКУСІЇ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.)».....	9
<i>Калітенко Кристина</i> «ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ».....	11
<i>Кострюліна Поліна</i> «ПЛАТФОРМА ДІЯ ЯК ЗАСІБ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ МІЖ ВЛАДОЮ ТА ГРОМАДЯНАМИ В УКРАЇНІ».....	13
<i>Холод Дмитро</i> «ВІРТУАЛЬНІ КНИЖКОВІ ВИСТАВКИ ЯК ОДНА З НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ».....	15
<i>Хлань Анна</i> «ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ».....	17
<i>Андибор Анастасія</i> «ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗБЕЗПЕЧЕННЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ».....	20

СЕКЦІЯ:

«БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ»

<i>Акобій Дмитро</i> «ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ».....	22
<i>Калітенко Кристина</i> «СЛУЖБА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СКЛАДІ НБУВ».....	24
<i>Попова Аліна</i> «ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У НАПРЯМІ НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ».....	27
<i>Савік Кирило</i> «ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ».....	30
<i>Савченко Вікторія</i> «ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ».....	33

<i>Марин Владислав</i> «МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ: НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА».....	36
<i>Довгаль Катерина</i> «СПЕЦИФІКА СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОГЛЯДІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ».....	40

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИКИ ЇХ ВИКЛАДАННЯ»

<i>Бардаш Аліса</i> ДИСКУРС СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ У РОМАНІ У.ГОЛДІНГА «ШПИЛЬ»...	42
<i>Галицька Катерина</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ З КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.....	45
<i>Дроголо Юлія</i> РОЛЬ ОБРАЗУ САРИ ВУДРАФ У РОМАНІ ДЖ.ФАУЛЗА «ЖІНКА ФРАНЦУЗЬКОГО ЛЕЙТЕНАНТА»	46
<i>Єльохін Дмитро</i> МИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕКСТ У ШКІЛЬНОМУ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	49
<i>Кучма Анастасія</i> РОМАН ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА «ЗАПИСКИ КИРПАТОГО МЕФІСТОФЕЛЯ» ЯК МАНІФЕСТ УКРАЇНСЬКОГО ДЕКАДАНСУ.....	52
<i>Линник Кирило</i> ПСИХОЛОГІЗМ «НЕНАДІЙНОГО ОПОВІДАЧА» У НОВЕЛАХ ГІ ДЕ МОПАССАНА	55
<i>Сидорнеко Софія</i> ПОСТФОЛЬКЛОР ЯК КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ	57
<i>Харакоз Наталя</i> СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ У НОВЕЛІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО «НА КАМЕНІ» «ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ».....	59
<i>Шумакова Інна</i> ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКОЇ ГОВІРКИ СЕЛА ГРОЗИНЕ КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	62
<i>Шут Анна</i> БІБЛІЙНІ МОТИВИ У ПОВІСТІ ОКСАНИ ЗАБУЖКО «КАЗКА ПРО КАЛИНОВУ СОПІЛКУ».....	64

СЕКЦІЯ:

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ЖУРНАЛІСТІВ

<i>Антоненко Марія</i> ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ФАКТЧЕКІНГУ У СУЧАСНОМУ ЖУРНАЛІЗМІ.....	68
---	----

Кузьмін Єгор РОЗВИТОК ТЕХНІК МОНТАЖУ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ НА МЕДІА-ПЛАТФОРМАХ YOUTUBE, INSTAGRAM, ТІКТОК.....	72
Любарська Ірина ВПЛИВ ВІДЕОМОНТАЖУ НА ФОРМУВАННЯ ДУМОК ТА ГРОМАДСЬКУ СВІДОМІСТЬ ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ ПИТАНЬ.....	75
Тупчієнко Борис ВАЖЛИВІСТЬ СПІВПРАЦІ МІЖ МЕДІА ТА РЕКЛАМНИМИ АГЕНТСТВАМИ У ВПРОВАДЖЕННІ НОВИХ МЕДІАФОРМАТІВ.....	78
Чулков Артур РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ DEERFAKE ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЖУРНАЛІСТИКУ.....	81
Шерстюк Максим ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ЖУРНАЛІСТА.....	84

СЕКЦІЯ:

«ІНФОРМАЦІЙНА, ДОКУМЕНТАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

Агаєва Владислава

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,

ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,

заочна форма здобуття вищої освіти,

Маріупольський державний університет

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

В епоху діджиталізації використання інформаційних технологій, зокрема в архівній справі, набули виняткової актуальності. Реалії сьогодення вимагають від галузі бути сучасною, гнучкою, надаючи користувачам доступ до матеріалів через інформаційно-пошукові системи та онлайнві читальні зали, впровадження електронних послуг, та розширення своєї присутності в цифровому просторі.

Карантинні обмеження та воєнний стан, безумовно, стали чинниками переосмислення процесу інформатизації та змусили архівну галузь окреслити нові напрямки діяльності, збільшити цифрові ресурси та приділити більшу увагу впровадженню електронних послуг, формуванню іміджу архівних установ в інтернет-просторі та розвитку комунікації через використання соціальних мереж та сучасних маркетингових інструментів.

Аналізуючи наукову періодику за останні роки, починаючи з 2019 року, та спираючись на сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій, можна виокремити достатньо актуальні питання для дослідників-архівознавців – це популяризація архівної справи та створення бренду архівних установ, використання соціальних мереж в архівній галузі та побудова інтернет-комунікації із користувачами.

Питання створення бренду архівних установ та популяризації архівної інформації проаналізовані в роботах В. Бездрабко та В. Григор'євої, Т. Білуцка, М. Балишева, Т. Андрєєва та Г. Голубкіної. Так, Т. Білуцка вбачає доцільним використання сучасного інструментарію маркетингової аналітики для з'ясування рівня популярності пошуку архівної інформації в інтернет-мережі шляхом збору статистики Google Trends, що сприятиме популяризації архівної інформації та формуванню позитивного іміджу як архівних установ, так і галузі в цілому, а також дасть розвиток інноваційним формам взаємодії з користувачами [4, с. 71; там

само, с. 76].

Балишев М., Андреев Т. та Г. Голубкіна у своїй спільній праці «На шляху до інклюзивності: віртуальна подорож ЦДНТА України як новий підхід до популяризації архівів» на прикладі Центрального державного науково-технічного архіву України розглянули можливість підвищення зацікавленості у користувачів до архівних установ, шляхом впровадження 3D-екскурсій [1]. Така технологія сприяє підвищенню інтерактивності архівних установ та сприяє активній участі користувача під час віртуальної подорожі архівами, створюючи ефект присутності і надаючи можливість самостійно обирати маршрути, бажані для перегляду об'єкти тощо [1, с. 94-95]. Такий вид технологій, сьогодні, особливо актуальний, враховуючи обмеження, які накладає військовий стан, та дає користувачу цілодобовий доступ до архівних установ.

Одним з найактуальніших питань, на сьогодні, є використання соціальних мереж в архівній справі. Будучи середовищем акумуляції величезних потоків інформації, соціальні мережі дають можливість транслювати її на широку аудиторію користувачів, які об'єднані єдиною платформою спілкування. Ці аспекти були розглянуті в роботах Д. Василенко [5], В. Бездрабко [2], О. Левчук [8], в яких зазначено, що найбільш цікавими та найбільш використовуваними в архівній галузі залишаються платформи Facebook, Instagram та Twitter.

Окремої уваги заслуговує питання впровадження та надання користувачам електронних архівних послуг. Я. Калакура та Ю. Ковтанюк у своїй праці «Архівний менеджмент в умовах електронного урядування» розглядають впровадження електронних послуг як один з елементів управління архівною галуззю, що, в цілому, є частиною електронного урядування та менеджменту. Важливим напрямком у процесі впровадження електронних послуг є створення на офіційних веб-сайтах державних архівних установ так званих «онлайн-приймальень» громадян, тобто надання можливості будь якому користувачу звернутись до установи безпосередньо через веб-сайт, за допомогою уніфікованої форми зворотнього зв'язку [7, с. 34]. На сьогодні, на веб-сайтах архівних установ відсутні онлайн-звернення в такій формі і, в більшості випадків, користувачам представлені лише зразки заяв та контакти. Відповідно, для того, щоб направити звернення архівній установі, користувач має за зразком заповнити заяву (від руки або в текстовому редакторі), відсканувати і направити на електронну пошту вказану на сайті. Звернення в такому форматі займають достатньо багато часу, до того ж, користувач не завжди матиме необхідну техніку, або не матиме взагалі. Запровадження електронних послуг робить процес їх отримання користувачами оперативнішим та незалежним від людського фактору, оскільки він є автоматизованим.

Дослідниці Н. Залеток та Є. Чорноморець у праці «Сучасний стан упровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України»

проаналізували досвід архівних установ та окреслили стан впровадження електронних архівних послуг [6]. Дослідниці зазначають, що впровадження електронних послуг в архівних установах відбувається нерівномірно. Пов'язано це, в першу чергу, з різницею в матеріально-технічному та кадровому забезпеченні архівних установ. По друге, з відсутністю дієвих методичних рекомендацій із впровадження електронних послуг. Авторки виділили основні пропозиції архівних установ для подальшого впровадження електронних послуг, серед яких: інтеграція системи ARCHIUM в роботу усіх центральних державних архівів; створення єдиної інформаційної платформи для отримання довідок; розробка програмного забезпечення для автоматизації роботи архівів; розробка стандартів та методичних рекомендацій із надання електронних послуг тощо [6, с. 36-37].

Отже, інтеграція новітніх технологій та впровадження електронних послуг роблять архівну галузь доступною як для фахівців сфери, так і для користувачів, створюючи осередки для наукової діяльності і навчання.

Література

1. Балишев М., Андреев Т., Голубкіна Г. На шляху до інклюзивності: віртуальна подорож ЦДНТА України як новий підхід до популяризації архівів. *Архіви України*. 2023. № 2. С. 91-102.
2. Бездрабко В. Соціальні мережі й архівні практики. *Архіви України*. 2021. № 3. С. 16-35.
3. Бездрабко В., Григор'єв В. Архівний бренд-менеджмент: теоретичні засади та перспективи. *Архіви України*. 2021. № 2. С. 7-32
4. Білуцак Т. Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації. *Архіви України*. 2020. № 4. С. 71–83.
5. Василенко Д. Інструментарій архівної інтернет-комунікації в аспекті розвитку соціальних мереж. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 9. С. 138-147.
6. Залеток Н., Чорноморець Є. Сучасний стан упровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України. *Архіви України*. 2023. № 1. С. 27-40.
7. Калакура Я., Ковтантюк Ю. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування *Архіви України*. 2019. № 3. С. 18-57.
8. Левчук О. Соціалізація архівів у контексті основних тенденцій розвитку сучасного інформаційного простору. *Архіви України*. 2021. № 4. С. 25-41.

Горб Євген

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

СЦІЄНТИЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРИ ІНФОРМАЦІЇ У ПОЛЬЩІ (РЕТРОСПЕКТИВА ОДНІЄЇ ДИСКУСІЇ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.)

Перш за все, вважаємо за необхідне вирішити термінологічні питання, винесені до заголовку публікації. Обидва терміни (сцієнтизація та архітектура інформації) не належать до числа поширених в українському науковому дискурсі. Під «сцієнтизацією» (буквально – онаучнення) у подальшому ми будемо розуміти процес перетворення напрямку досліджень на окрему наукову дисципліну, шляхом формування власного предметного поля та методологічного інструментарію. Підкреслимо, що згаданий термін «онаучнення» є більш популярним серед вітчизняних науковців, головним чином, гуманітарних напрямків. Більш складна ситуація з терміносполученням «архітектура інформації», яке є цілком новим для вітчизняних фахівців інформаційно-бібліотечного спрямування та споріднених дисциплін. Замість нього ми зустрічаємо поняття «інформаційна архітектура», яке хоч і співзвучне, проте має мало спільного з предметом пропонованої публікації.

Авторитетний «Енциклопедичний словник інформації, інформаційно-пошукових мов та систем», укладений на початку ХХІ століття польською фахівчицею з проблем теорії інформації Боженою Бояр, не містить визначення дефініції «архітектура інформації», хоча це видання позиціонується як найбільш визначне досягнення теоретичної інформології сучасної Польщі (принаймні у всьому, що стосується термінологічних аспектів) [3]. Один з провідних польських дидактиків архітектури інформації Пйотр Тафіловський відзначав дивну ситуацію, коли дисципліна, щодо якої не вщухають теоретичні дискусії (маючи на увазі саме архітектуру інформації) стає популярним напрямком підготовки здобувачів освіти одразу в кількох провідних університетах Польщі, в той час, коли наукові знання про архітектуру інформації постійно поглиблюються і кардинально видозмінюють структуру проблемного поля цього напрямку. Парадоксальним виглядає також той факт, що сам дослідник не вважає за потрібне заглиблюватись у теоретичні дискусії, водночас, намагаючись розкрити питання зв'язків архітектури інформації та інформології [4, s. 38].

Світло на проблему визначення терміну «архітектура інформації» намагається пролити польський дослідник Станіслав Скурка, який чітко розмежовує практичну та теоретичну

площину дефініювання архітектури інформації. З практичної точки зору під архітектурою інформації необхідно розуміти структуру та організацію проєктованого інформаційного середовища, а також вид практичної діяльності, пов'язаний з таким проєктуванням [2, s. 7-8]. На початку цього тексту ми згадали термін «інформаційна архітектура», який присутній в українському науковому дискурсі. Саме з ним можна провести паралель, даючи визначення «архітектурі інформації, як виду практичної діяльності».

Поряд із цим С. Скурка писав про «науку архітектури інформації», як напрямку теоретичних досліджень. Фактично, вчений був автором цього визначення, яке у Польщі було вжито лише у 2021 році. За С. Скуркою, архітектура інформації – це самостійна наукова дисципліна, яка замається опрацюванням концепції та засад конструювання зрозумілих для користувачів структур інформації [2, s. 14]. Одразу варто зауважити, що це лише той висновок, який можна зробити з розлогих роздумів дослідника над предметом та методологією архітектури інформації. Аналізуючи це авторське визначення, варто відзначити два фактори, які не дають можливості прийняти цю дефініцію за основу. Станіслав Скурка, на нашу думку, недостатньо теоретизував архітектуру інформації, оскільки навіть у самому визначенні проглядається наголос на першість практичного виду діяльності («конструювання структур інформації»). Поряд із цим, вчений аж ніяк не був піонером «науки архітектури інформації», котрим він неодноразово себе називав.

Достатньо згадати американського промислового дизайнера Генрі Дрейфуса, який був автором дизайну дискового телефону та настільного будильника. Саме Г. Дрейфус ще у 30-ті рр. XX століття писав про необхідність розробки продуктів із обов'язковим залученням майбутніх користувачів – саме у цій тезі ми вбачаємо витoki архітектури інформації. Іншими словами, архітектура інформації не вивчає саму структуру інформації, а лише способи полегшення доступу користувачів до інформації. Тобто, ще Г. Дрейфус заклав фундамент архітектури інформації як напрямку виключно прикладних досліджень, які навряд чи мають шанс на сцієнтизацію [1].

Якщо говорити про освітній дискурс архітектури інформації, то він виразно асоціює приналежність цього напрямку до комплексу дисциплін інформаційно-бібліотечного спрямування. Більше того, про жодну теоретизацію архітектури інформації мова не йде – вона сприймається лише як практична сфера застосування інформології. Наприклад, у програмах практик з архітектури інформаційного простору під архітектурою інформації розуміють проєктування інформаційних послуг [5]. Отже, не дивно, що дефініція практичного виду діяльності була відсутня в енциклопедичному словнику теорії інформації Божени Бояр.

У Польщі, наразі, домінують два основних підходи до архітектури інформації – як до напрямку інформологічних досліджень (П. Тафіловський) та окремої науки (С. Скурка). На

наш погляд, заяви Станіслава Скурки про сцієнтизацію архітектури інформації виглядають надто необґрунтованими та розпливчастими, з огляду на неспроможність автора дати визначення тієї наукової дисципліни, про яку йде мова. Наука, яка не має теорії, – не має права називатися наукою. Куди більш аргументованим та виваженим є твердження П.Тафіловського, що архітектура інформації є лише субдисципліною у складі науки про інформацію (інформатології, інформології). Аналогічний підхід простежується і в освітній практиці курсів, пов'язаних з архітектурою інформації.

Література

1. Dillon A. Measuring Progress in a Complicated World. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*. 2003. Vol. 29. Iss. 3. P. 27. URL: <https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/bult.278> (дата звернення: 29.11.2023).
2. Skórka S. Nauka o architekturze informacji: koncepcja dyscypliny naukowej. *Zagadnienia Informatologii i Bibliologii*. 2021. T. 59. № 1 (117). S. 7-28.
3. Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych / oprac. B. Bojar. Warszawa: Wydaw. SBP, 2002. 364 s.
4. Tafilewski P. Architektura informacji jako problem badawczy informatologii. *Zagadnienia Informatologii i Bibliologii*. 2016. T. 54. № 2 (108). S. 34-47.
5. Wydział Dziennikarstwa Informatyki i Bibliologii Uniwersytet Warszawski. Program praktyk – Architektura Przestrzeni Informacyjnych rok 1 i 2. URL: <https://www.wdib.uw.edu.pl/images/PDFy/praktyki/programy-praktyk-architektura-przestrzeni-informacyjnych-rok-1-i-2.doc> (дата звернення: 29.11.2023).

Калітенко Кристина

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ОП «Керування документаційними процесами та розвиток
цифрової громади»,
денна форма здобуття вищої освіти
Маріупольський державний університет

**ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН
ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ**

Початок ХХІ сторіччя для інституту звернень громадян став періодом застосування нових типів пропозицій, заяв, скарг – електронних, які надходили до органів державної влади та місцевого самоврядування, державних установ та підприємств, організацій через електронні приймальні, які функціонували як окрема вкладка на офіційному сайті. Але до 2015 року такі звернення не мали офіційного статусу. Законодавче затвердження електронних звернень відбулось з внесенням змін до Закону України «Про звернення громадян», а саме прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» [3]. Трансформації торкнулись не тільки електронних звернень, також було встановлено новий тип звернень громадян – електронні петиції.

Електронна петиція – це той тип звернення громадян, з яким вони можуть звернутись до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування. Ця процедура має відбуватись через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. Щоб електронна петиція була розглянута, треба дотриматись встановленої кількості підписів та терміну їх збору. Для електронних петицій адресованих Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України кількість підписів – не менш 25000, термін збору – протягом не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції. Для електронних петицій, адресованих органу місцевого самоврядування, кількість підписів та термін їх збору встановлюється статутом територіальної громади. Щодо форми електронної петиції, то вона має містити: суть звернення, прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти, дату початку збору підписів, інформацію щодо їх загальної кількості та перелік осіб, які підписали електронну петицію.

В сучасному українському суспільстві найбільш популярними та обговорюваними електронними петиціями є ті, що адресовані Президенту України. Зазначимо, що серед них є як актуальні, проблемні звернення, так і петиції жарти. Останні в період 2015-2016 рр. представлені такими: Дарта Вейдера – в прем'єр-міністри України (петицію підтримало більше 25 тис. громадян); легалізувати хабарі; визнання моржів особистостями; заборонити мультфільм «Смішарики»; ревальвація гривні 1 долар=2,95 грн.; заборонити неякісну їду; легалізувати проституцію без права займатися нею громадянам України; надати англійській мові статус офіційної в діловодстві, бухгалтерії та чимало інших [1, с. 48].

Якщо порівняти кількість електронних петицій адресованих Президенту України, які надійшли після їх запровадження (з вересня 2015 року) та сучасний період, маємо такі дані:

– протягом вересня – грудня 2015 року та першого кварталу 2016 року ... станом на 14.04.2016 опрацьовано 23192 петиції, з яких: на 34 петиції було надано відповідь Президента

України; на розгляді перебуває 2 петиції; триває збір підписів 3983 петицій; в установлений строк не набрали необхідну кількість голосів 17173 петицій. Теми петицій – найрізноманітніші – охоплюють всі сторони життєдіяльності суспільства, чимало політичного характеру [1, с.47];

– протягом січня – вересня 2023 року до Президента України надійшло 52707 звернень громадян, при цьому (з урахуванням колективних звернень) звернулося близько 1 млн 127 тис. громадян, якими порушено 57971 різноманітне питання, а також 3716 запитів на отримання публічної інформації. Найбільш актуальними питання – обороноздатність, суверенітет, міждержавні відносини; забезпечення дотримання законності та охорони правопорядку; соціальна політика та соціальний захист населення [2].

Чітко простежується тенденція збільшення електронних петицій адресованих Президенту України і, на жаль, це є віддзеркаленням наявності складного політичного, економічного, соціального стану в країні та й взагалі невисокого рівня життєдіяльності громадян. Тому є потреба ґрунтовного аналізу цих звернень для розуміння та розроблення механізмів вирішення наявних проблем. Одночасно, така затребуваність електронної петиції як звернення громадян є підтвердженням дотримання принципів демократії.

Література

1. Дерев'янюк С. Електронні петиції до органів влади України як інструмент електронної демократії. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2016. Вип. 10. С. 43-53.

2. Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками роботи Департаменту з питань звернень громадян протягом трьох кварталів 2023 року. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/appeals/informacijno-analitichni-materiali-za-pidsumkami-roboti-depa-121> (дата звернення: 17.11.2023).

3. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції»: Закон України від 02 липня 2015 року № 577-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/577-viii> (дата звернення: 17.11.2023).

Кострюліна Поліна

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ОП «Керування документальними процесами та розвиток
цифрової громади»,
денна форма здобуття вищої освіти
Маріупольський державний університет

ПЛАТФОРМА ДІЯ ЯК ЗАСІБ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ МІЖ

ВЛАДОЮ ТА ГРОМАДЯНАМИ В УКРАЇНІ

Процес інформатизації українського суспільства, влади, бізнесу, розпочатий наприкінці 1990-х років, базувався на конкретних принципах, зокрема прозорості, відкритості, доступності влади, оперативності та якості управління життєдіяльністю територіальної громади, в якому рівнозначна та спільна участь громадян та представників місцевої влади тощо. Протягом перших двох десятирічч здійснено ряд суттєвих заходів: розроблення та поетапне впровадження концепції електронного уряду, обов'язковість наявності інтернет-представництва органів державної влади та місцевого самоврядування, установ, підприємств, організацій, надання офіційного статусу електронним зверненням громадян та впровадження електронних петицій, робота електронних приймальень, відкриття центрів надання адміністративних послуг. Проривом стало прийняття цифрового формату надання державних послуг з метою підвищення ефективності адміністрування, зменшення корупційних ризиків.

Цифровізація взаємодії між владою та громадянами стала одним з напрямів діяльності Міністерства цифрової трансформації України. Результатом роботи і одним з засобів документно-інформаційного обміну між громадянами та представниками влади стає платформа Дія, запущена у 2020 році. Вона має формат мобільного застосунку та вебпорталу, який спрямований на створення центру надання державних послуг громадянам та бізнесу в електронному вигляді. Платформа надає доступ до широкого переліку державних послуг, які можна отримати в електронному вигляді, а також пропонує ряд додаткових послуг, таких як мапа пропускних пунктів, пошук нотаріусів, пошук лікарів, пошук юридичних консультацій та пошук житла [2].

Платформа Дія є своєрідним подоланням часового, географічного бар'єрів, бо є доступною в будь-який час і з будь-якого місця, що дозволяє громадянам отримувати державні послуги без необхідності відвідувати державні органи.

Відповідно до напрямів, які має забезпечувати Міністерство цифрової трансформації України, в тому числі через Дію, платформа надає послуги, орієнтовані на формування та розвиток цифрових навичок та цифрових прав громадян. На сьогодні активно реалізується проєкт «Дія. Цифрова освіта» (безкоштовний доступ до онлайн-курсів з цифрової грамотності у бібліотеках). Бібліотеки забезпечуються комп'ютерами з доступом до Інтернету, а також підключаються до онлайн-сервісу «Бібліотека для тебе – Library for you» [3, с. 40]. Також в бібліотечних установах проводяться заняття з цифрової грамотності для різних вікових категорій в форматі курсів-освітніх серіалів, що складаються з 7–11 серій тривалістю до 10 хвилин.

Нещодавно відбулась презентація проєкту «Електронні архіви в Дії», метою якого є

створення єдиного електронного архіву в Україні до кінця 2025 року. Це значущий крок у цифровізації архівної справи, спрощуючи доступ до архівних документів для громадян та покращуючи їхнє використання [1]. Реєстр буде містити інформацію про всі архівні документи, які зберігаються в Україні.

Платформа Дія відповідає викликам сучасності та потребам громадян України, тому розширення спектру послуг, поглиблення документно-інформаційного обміну є перспективним напрямом вдосконалення взаємодії громади та органів влади.

Література

1. В Україні запрацюють справжні електронні архіви: відбулась презентація пілотного проєкту. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/v-ukraini-zapratsyuyut-spravjni-elektronni-arhivi-vidbulasya-prezentatsiya-pilotnogo-proektu> (дата звернення 11.11.2023).
2. Платформа Дія. URL :<https://diia.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2023).
3. Плахтій А. М. Роль публічних бібліотек у ліквідації цифрової безграмотності. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2020. VIII(43), I.: 243. С. 39-42. URL:<https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/05/The-role-of-public-libraries-in-eliminating-digital-illiteracy-A.-Plahitiy.pdf> (дата звернення 13.11.2023).

Холод Дмитро,

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ВІРТУАЛЬНІ КНИЖКОВІ ВИСТАВКИ ЯК ОДНА З НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

З появою цифрових технологій та інтернету в бібліотеках України відбувається активний процес трансформації в організації бібліотечної справи. Одним з ключових аспектів цієї трансформації є розвиток віртуальних книжкових виставок. Ця інноваційна практика змінює традиційні методи ведення бібліотечної діяльності та надає нові можливості для доступу до знань і культури. Віртуальні книжкові виставки роблять книги та інші бібліотечні ресурси більш доступними для широкої аудиторії. Люди, які не мають можливості відвідувати

фізичні бібліотеки через географічні, фізичні або інші обмеження, можуть вільно користуватися цими ресурсами онлайн. Віртуальні виставки часто включають інтерактивні елементи, такі як віртуальні тури та мультимедійні презентації. Це не тільки підвищує залученість користувачів, але й дозволяє глибше зануритися в матеріал, забезпечуючи більш глибоке розуміння теми. Віртуальні виставки надають унікальні можливості для освіти, дозволяючи студентам і дослідникам доступ до рідкісних та цінних матеріалів, які можуть бути не доступні у їхніх місцевих бібліотеках. Це особливо важливо для розвитку наукових досліджень.

Віртуальні виставки також є ефективним засобом маркетингу для бібліотек. Вони приваблюють нових користувачів, підвищуючи видимість бібліотечних колекцій та послуг. Це сприяє розширенню аудиторії бібліотеки та підкреслює її роль у сучасному суспільстві [2, с. 56].

Для створення та підтримки віртуальних книжкових виставок бібліотекам потрібно інвестувати в нові технології та навчати персонал. Це включає засоби для створення цифрового контенту, платформи для хостингу виставок та засоби для їхньої інтеграції з існуючими бібліотечними системами.

Для прикладу успішної віртуальної виставкової діяльності можна назвати Державну науково-педагогічну бібліотеку України ім. В. О. Сухомлинського. На сайті бібліотеки присутній окремий розділ з виставками, де і присутні анонси віртуальних виставок [1].

Фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розробляють віртуальні виставки за допомогою програми PowerPoint. Ці виставки можуть бути розміщені посиланням на google drive та використовуватися під час різноманітних публічних заходів, таких як конференції, семінари, круглі столи, презентації, з можливістю контролювати процес показу [3, с. 31].

Однією з основних переваг цифрової трансформації бібліотек є їх здатність до адаптації під потреби сучасного суспільства. Вони стають не просто місцем зберігання книг, а активними учасниками в освітньому процесі, надаючи інструменти для навчання, дослідження та культурного обміну. В цілому, цифрова революція у бібліотечній сфері відкриває нові горизонти для розвитку культури та освіти, роблячи знання більш доступними та інтерактивними для всіх. Віртуальні книжкові виставки дозволяють взаємодіяти з літературою та історією у новому форматі, пропонуючи інтерактивні та занурювальні досвіди. Це відкриває можливості для освітніх інституцій інтегрувати ці ресурси в навчальні програми, що збагачує процес навчання та стимулює інтерес до пізнання. Таким чином, бібліотеки перетворюються на центри культурної спадщини та навчання, які зберігають історію та сприяють культурному обміну. Загалом, цифрова трансформація бібліотек розширює можливості для освіти та культурного розвитку, роблячи знання більш доступними та інтерактивними для людей у

всьому світі.

Література

1. Виставки. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=exhibitions (дата звернення: 15.12.2023).
2. Коваль Т., Туровська Л. Віртуальна бібліотечна виставкова діяльність у системі наукових комунікацій. *Бібліотечний вісник*. 2022. № 1. С. 54–63. URL: <https://doi.org/10.15407/bv2022.01.054> (дата звернення: 15.12.2023).
3. Павленко Т. Віртуальна книжкова виставка як інформаційний ресурс бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 7. С. 29–34. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.7\(288\).29-34](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.7(288).29-34) (дата звернення: 16.12.2023).

Хлань Анна,

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
заочна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У наш час навчальні заклади, не дивлячись на форму власності, автономно, виходячи із власних потреб та структурної організації, вирішують питання щодо документаційного забезпечення управлінського процесу. На сьогодні це є надзвичайно важливим, оскільки грамотне ведення діловодної документації будь-яким закладом вищої освіти дозволяє вірно та відповідно до діючих нормативно-правових актів зафіксувати у документній формі усі аспекти його діяльності.

Загалом документи активно застосовуються у роботі навчальних закладів у якості носіїв інформаційних даних, що в кінцевому підсумку допомагає значно покращити внутрішньо-організаційні моменти, налагодити зовнішні відносини, та є базою для прийняття якісних управлінських рішень.

Значущими у процесі організації роботи діловодної служби є правила оформлення службової документації. Відповідно до них документ має відповідати таким вимогам, як:

правомірність надання певним закладом або юридичним суб'єктом, що мають відповідні повноваження; грамотне оформлення з юридичної точки зору; достовірність щодо вміщуваних даних; наявність фактажу, чітких пропозицій чи рекомендацій стосовно до виконання; оптимальна стислість, проте не шляхом скорочення інформаційних відомостей; послідовність форми викладу, запобігання повторенням і використанню словоформ без суттєвого змісту; ясність, переконливість для будь-якого споживача; нормативний характер; відповідність сформованим у соціумі морально-етичним нормам і цінностям; гарний рівень відредагованості, наявність копії та чорнових варіантів; створення на відповідних матеріальних носіях інформації загальноприйнятого стандартного формату; оформлення за офіційною формою з урахуванням усіх реквізитів [3].

Актуальні правила оформлення документації офіційно визначені законодавчою базою України. У випадку недотримання нормативних аспектів ведення діловодства, усі невірні створені документи кваліфікуються як недійсні.

Кваліфіковане управління закладом вищої освіти, у першу чергу, прямо пропорційно залежить від рівня грамотності щодо підготовки, оперативності створення різнопланової документації, потреба у якій диктується вимогами навчального процесу. Сам процедурний порядок оформлення і ведення робочої документації на сьогодні виступає досить важливим критерієм загального стану навчального процесу у закладі вищої освіти [2].

Головні положення, вимоги й правила щодо процесу документування інформації управлінського характеру, самої організації роботи з документами прописані в Інструкції з діловодства закладу вищої освіти. Це обов'язковий нормативний акт, який визначає змістове наповнення та порядок організації виконання основних діловодних процесів в установі [4].

Слід зазначити, що Інструкція з діловодства у закладі вищої освіти створюється на базі «Типової інструкції з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади», затвердженої постановою Кабміну № 55, датованої 17 січня 2018 р. [5], діючих «Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях», затверджених наказом Міністерства юстиції України № 1000/5 від 18 червня 2015 р. (зі змінами) [4], а також відповідних регламентів та чинних національних стандартів на організаційно-розпорядчу документацію, й обов'язково затверджується спеціальним наказом очільника закладу освіти.

Сама ж процедура оформлення службових документів у закладах вищої освіти провадиться відповідно до ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» [1].

У процесі діловодної діяльності потрібно керуватися вказаним вище стандартом під час підготовки та створення усіх різновидів документів, не дивлячись на тип матеріального носія інформаційних даних. Маються на увазі такі документи:

– організаційні (вміщують певні правила, норми, де вказані статус установи, рівень компетентності, структурні особливості, кількість штатних одиниць, посадовий склад закладу вищої освіти, робочі функції, відділи (статут, положення про структурні підрозділи, наявні посадові інструкції, актуальні штатні розклади тощо);

– розпорядчі (включають нормативно-правові та організаційно-розпорядчі рішення, що стосуються головних аспектів роботи закладу освіти, проблем адміністративно-господарського плану або різнопланових питань щодо кадрового персоналу (робочі накази, розпорядження тощо);

– інформаційно-аналітичні (вміщують дані, на основі яких приймають важливі керівні рішення (заяви, довідки, доповідні/службові записки, заяви, протоколи, службові листи та ін.) [1].

Отже, щоб документ відповідав своєму призначенню, він має бути складений відповідно до чинних нормативно-правових актів. Від рівня повноти і якості оформлення документів напряду залежить їх юридична спроможність, тому що вони виступають засобом підтвердження чітких фактів, конкретних подій, що мали місце в освітньому процесі закладу.

Література

1. Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів ДСТУ 4163-2020. Київ: Держспоживстандарт України, 2021. 50 с.

2. Коцюк Ю. А., Данилець Ю. О. Системи електронного документообігу у вищому навчальному закладі: тенденції та перспективи впровадження. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НУ«ОА», травень 2016. № 1(29). С. 71–75.

3. Палеха Ю. Загальне діловодство: теорія та практика керування документацією із загальних питань: навчальний посібник. Київ: ЛіраК, 2015. 624 с.

4. Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях. Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 №1000/5 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text> (дата звернення: 21.12.2023)

5. Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну: Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.12.2023)

6. Ткачук Г., Постова С. Використання електронної системи документообігу у ВНЗ. Магістратура в умовах євроінтеграційних процесів вищої школи. Житомир: ЖДУ, 2014. 254 с.

Андибор Анастасія,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Документознавство, керування документаційними процесами»
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗБЕЗПЕЧЕННЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Архівна справа в Україні є важливим напрямом державної політики, який спрямований на збереження, вивчення та використання архівних документів. Інформаційно-аналітичне забезпечення архівної справи є одним із ключових аспектів цього напрямку. Воно спрямоване на забезпечення ефективного управління архівною справою, підвищення якості архівних послуг та забезпечення доступу до архівних документів.

Сучасні тенденції в інформаційно-аналітичному забезпеченні архівної справи характеризуються наступними особливостями:

1. Цифрова трансформація архівної справи. Упровадження інформаційних технологій у архівну справу призвело до створення електронних архівів, автоматизації архівних процесів та підвищення ефективності архівної діяльності.
2. Розвиток електронного документообігу. Електронний документообіг є одним із ключових факторів цифровізації архівної справи. Він дозволяє автоматизувати процеси діловодства та скоротити кількість паперових документів.
3. Розвиток відкритих даних. Архівні документи є важливим джерелом інформації для дослідження історії та культури. Розвиток відкритих даних дозволяє зробити архівні документи більш доступними для користувачів.

В Україні впроваджено ряд заходів щодо інформаційно-аналітичного забезпечення архівної справи. Зокрема, створено Національний архівний фонд України, який є єдиною системою архівних документів, що знаходяться у державній власності. Також розроблено та впроваджено ряд нормативно-правових актів, які регулюють інформаційно-аналітичне забезпечення архівної справи.

Однак, стан інформаційно-аналітичного забезпечення архівної справи в Україні залишається недостатнім. Зокрема, існують такі проблеми як недостатній рівень

інформатизації архівної справи. У багатьох архівах України відсутні або недостатньо розвинені інформаційні системи, які могли б забезпечити ефективне управління архівною справою та доступ до архівних документів.

Іншою не менш важливою є проблема недостатньої відкритості архівних документів. Частина архівних документів в Україні є закритою для доступу користувачів.

Для вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення архівної справи в Україні необхідно вжити таких заходів:

Швидке впровадження інформаційних технологій у архівній справі. Необхідно забезпечити автоматизацію всіх архівних процесів та створення єдиної інформаційної системи архівної справи України.

Покращення доступу до архівних документів. Необхідно розширити перелік архівних документів, що є відкритими для доступу користувачів.

Розвиток міжнародного співробітництва в галузі архівної справи. Необхідно співпрацювати з архівами інших країн для обміну досвідом та інформацією.

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення архівної справи є важливим напрямом державної політики, який спрямований на підвищення ефективності архівної діяльності та забезпечення доступу до архівних документів. Для вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення архівної справи в Україні необхідно вжити таких заходів, як швидке впровадження інформаційних технологій у архівній справі, покращення доступу до архівних документів та розвиток міжнародного співробітництва в галузі архівної справи.

Література

1. Ковтанюк Т. М., Гаранін О. Я. Концепція інформатизації архівної справи в Україні. К., 2017. 15 с.

2. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. Напрями діяльності. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/index.php?m=27> (дата звернення: 29.12.2023).

СЕКЦІЯ:
**«БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВА
РОЗВИТКУ»**

Акобій Дмитро,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

**ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ АНАЛІТИЧНИХ
ДОКУМЕНТІВ**

Під час інформаційно-аналітичної діяльності виникає необхідність у підготовці спеціальної документації, що допомагає оптимізувати пошук у великих масивах даних. Сфера застосування інформаційно-аналітичної діяльності та аналітичних документів дуже різноманітна, в основному в національних системах науково-технічної інформації, аналітичних центрах, бібліотечних мережах, архівних установах, органах державного управління та політики. Залежно від категорії користувача різняться і класифікація інформаційно-аналітичних документів.

На даний момент інформаційно-аналітична діяльність тісно пов'язана з галуззю менеджменту. Перед прийняттям управлінських рішень, як правило, виконується набір операцій із інформаційного пошуку, аналізу та синтезу першоджерел у конкретній сфері, на базі чого створюється принципово новий, вторинний інформаційно-аналітичний продукт [2].

Сьогодні аналітичний документ слугує необхідним інструментом для прийняття управлінських рішень. Аналітичні документи призначені не тільки для інформування з того чи іншого питання в процесі ухвалення рішення, але вони також можуть впливати на експертів і політиків для прийняття ними конкретного політичного або управлінського рішення. Створюючи аналітичний документ, аналітик повинен спиратися на актуальну інформацію, оскільки цінність інформації полягає не тільки в її достовірності, а й у тому, наскільки вона відповідає сьогоdnішнім проблемам держави, таким як безпека, стабільність соціально-економічної системи, міжнародні інтереси за тереном країни.

Актуальна інформація - це запорука успішної роботи аналітика, оскільки як вона допомагає не тільки розібратися в проблемі, а й є найважливішим критерієм для ухвалення

обґрунтованого політичного або управлінського рішення. Інформаційна аналітична діяльність включає в себе пошук, відбір, аналіз, оброблення інформації з метою оптимізації прийняття рішень.

Основною метою інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності є надання особам, які приймають рішення, необхідного для здійснення їхньої професійної діяльності обсягу інформації. Оскільки інформаційно-аналітична діяльність – процес опрацювання вихідної інформації, виявлення причинно-наслідкових і просторово-часових зв'язків між відомостями, що зіставляються, витяганням змісту і, в підсумку, вироблення нової інформації, вона передбачає подання даної якісно нової інформації у вигляді певного інформаційного продукту (документованої інформації, підготовленої відповідно до потреб користувачів і призначена для задоволення їхніх потреб) [6].

Для матеріалів, створених в ході інформаційно-аналітичної діяльності, тобто, аналітичних документів, властиві такі ознаки, як: чітка структурованість; суворе дотримання конкретної форми опису; наочність; логічність думки; максимальна стислість; зрозумілість; відповідність меті та завданням дослідження [1].

Аналітичні документи виступають своєрідним інформаційним підґрунтям для розроблення та ухвалення управлінських рішень, втілених в організаційно-правові, планові та розпорядчі документи. Саме аналітичні документи містять у собі відомості про наявні проблеми, тенденції в системі управління органу влади. Вони не включають обов'язкових для виконання доручень керівника, а переважно надають відомості, які допомагають ухваленню рішень.

Найпоширенішою галуззю застосування аналітичних документів є інформаційна, оскільки вона охоплює практично усі аспекти суспільного життя. О. Мандзюк зазначає, що текст нових аналітичних документів у сфері інформації, які мають максимально задовольняти потреби клієнтів, зазвичай ґрунтується на результатах синтезу та аналізу першоджерел [3]. Ця характеристика стосується всіх інформаційно-аналітичних матеріалів.

Аналітичні документи, залежно від специфіки сфери, для якої вони готуються, загалом виконують такі основні функції:

- 1) інформаційну (сприяють прийняттю різних типів рішень на управлінських рівнях);
- 2) організаційну (допомагають формувати документальні потоки та масиви);
- 3) навчальну (сприяють створенню індивідуальної системи знань замовника);
- 4) кумулятивну (безпосередньо формують банк знань певної наукової галузі);
- 5) пізнавальну (активізують процес пізнання навколишньої реальності);

6) евристичну (надають фахівцям принципово нову інформацію з урахуванням їх зацікавленості);

7) довідкову (синтезують найбільш нові й актуальні дослідження, пропонують споживачеві фактографічні дані);

8) пошукову (поліпшують пошук первинних матеріалів та дозволяють суттєво зекономити час) [5].

Таким чином, за результатами дослідження можна зробити узагальнюючі висновки. Аналітичні документи – це документи, що містять інформацію, яка є основою для подальшого прийняття рішень. Означені матеріали ініціюють керівні рішення, дають змогу обрати той чи інший спосіб управлінського впливу. Мета їх створення – передача інформації від одного адресата до іншого або фіксація певних інформаційних відомостей. Аналітичні документи, завдяки виконанню цілого ряду функцій, сприяють інформуванню про фактичний стан справ, але не зобов'язують діяти у чітко визначений спосіб. Отже, їх основним призначенням можна вважати допомогу керівникам у процесі прийняття результативних управлінських рішень, а також у розробці та введенні в дію організаційно-правової документації.

Література

1. Варенко В. М. Методичний аспект створення інформаційно-аналітичних документів: аналіз, технології, проблеми. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 3. С. 46-48.

2. Вовк Н. Інформаційно-аналітичні документи: сфера використання та класифікація. *Вісник Книжкової палати*. 2016. С. 47-49.

3. Мандзюк О. А. Методика підготовки аналітичних документів в інформаційній сфері. *Juridic National: Teorie si Practica*. 2015. №4 (14). С. 38-41.

4. Федотова О. О. Роль аналітичних матеріалів в управлінському процесі. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXXVI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Софія (Болгарія), 7 вересня 2023) / за ред. І. В. Жукової, Є. О. Романенка. м. Софія (Болгарія): ГО «ВАДНД», 2023. С. 93-97.

5. Хромченко Л. Г., Раковська-Башмакова О. С., Шраєр А. С. Організація інформаційної діяльності (теоретичні основи): навч. посіб. Харків: «МСУ Харків», 2008. 352 с.

6. Швецова-Водка Г. М. Види інформації. *Вісник ХДАК*. 2001. Вип. 6. С. 233–241.

Калітенко Кристина

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,

ОП «Керування документальними процесами та розвиток цифрової громади»,

денна форма здобуття вищої освіти,

Маріупольський державний університет

СЛУЖБА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СКЛАДІ НБУВ

На етапі активного розвитку сучасного суспільства інформаційні ресурси та інформаційний супровід є визначальними чинниками ефективності процесів державного управління. При тому інформація фактично гарантує інформаційне забезпечення й інформаційний супровід в ході розв'язання політичних, соціально-економічних завдань, а також вирішення питань у галузях особистісної, суспільної та державної безпеки.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – це основна частина управлінського процесу, що має підвищити ступінь узагальнення фактів, обґрунтованість та значущість рекомендацій, якісні показники інформаційної продукції, запропонованої суб'єктами управлінського процесу, та передбачати довготермінові закономірності еволюції держави й соціуму [5].

У нашій країні, де триває процес економічної реформи, а також реалізується адміністративна реформа, питання побудови інформаційно-аналітичної інфраструктури для підтримки прийняття управлінських рішень вкрай важливе. Ефективна система інформаційного забезпечення державних органів влади є необхідним елементом для професійного функціонування всієї системи управління. Комплексне застосування сучасних інформаційних технологій у сфері управління може забезпечити максимальну інформаційно-аналітичну підтримку для прийняття компетентних та ефективних управлінських рішень практично на всіх рівнях державного управління.

Ефективній інформаційній підтримці органів влади у нашій державі сприяє Служба інформаційно-аналітичного забезпечення НБУВ. Необхідність у такому підрозділі виникла ще на етапі становлення державної незалежності України. Саме тоді актуалізувалася потреба у службі, яка би сприяла введенню в суспільний обіг за допомогою управлінської галузі найважливіших «...науково-інформаційних матеріалів з фондів найбільшої в державі бібліотеки у формах, оптимальних для засвоєння, ефективного використання на практиці» [1, с. 7]. Це завдання було виконано 1992 р. і в структурі НБУ ім. В. І. Вернадського постав спеціальний відділ інформаційно-аналітичного забезпечення органів законодавчої, виконавчої та судової влади, який згодом перетворився на Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (далі – СІАЗ).

На сьогоднішній день вказаний науковий підрозділ являє собою структурну одиницю, функціонування якої включає створення інформаційно-аналітичної та аналітично-прогнозної продукції на основі застосування інформаційних відомостей ЗМІ як в електронній, так і друкованій формі, а також усіх наявних видів фондів НБУВ, інших різноманітних джерел

відкритого типу. Варто зазначити, що об'єктом особливого зацікавлення СІАЗ є також вивчення автоматизованих інформаційних технологій в бібліотечній галузі [2].

Головними напрямками розвитку СІАЗ виступають: впровадження інноваційного характеру інформаційних технологій; використання сучасних наукових методів і методологічних підходів для проведення моніторингових досліджень й оброблення інформаційних даних; акцентування уваги на аналітичному і прогностичному елементах інформаційно-аналітичних документів підрозділу; розроблення теоретичних та прикладних аспектів бібліотечного обслуговування користувачів на базі введення у дію й використання електронних бібліотечно-інформаційних технологій [6].

Маємо зауважити, що до числа замовників інформаційно-аналітичних матеріалів СІАЗ можна віднести державні, регіональні та місцеві органи влади, наукові інституції, громадські осередки тощо.

З урахуванням інформаційних запитів відділ готує актуальну інформаційно-аналітичну продукцію. Так, ним було створено: оглядового характеру бюлетень на основі статей засобів масової інформації під назвою «Економічне життя України», підготовлені інформаційні видання «Преса про економічні злочини та правопорушення», «Фінанси: бізнес, безпека, розвиток», «Суспільно-політичне життя України»; бюлетень оперативної інформації електронних видань «Резонанс», інформаційно-аналітичні бюлетені «Політичні партії і громадські об'єднання», «Відгуки про діяльність владних структур»; інформаційно-аналітичні журнали «Україна: події, факти, коментарі» і «Національна безпека: геополітичні, соціально-економічні та інші фактори» тощо [1]. Суттєвим досягнення роботи Служби стала організація й формування автоматизованої системи «Бібліометрика української науки й баз даних «Вісті з регіонів», «Політичні партії та громадські організації України» та ін.

Таким чином, можна підсумувати, що СІАЗ на сьогоднішній день є ефективно функціонуючим інформаційно-аналітичним підрозділом, який у своїй діяльності враховує останні тенденції суспільно-економічних і політичних процесів в державі та за її межами, на підставі чого забезпечує управлінські структури різними видами актуальних матеріалів.

Література

1.Горовий В. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1992-2006): етапи становлення. Архіви України. 2006. № 1–6(259). С. 71–78.

2.Закіров М. Б. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) // УБЕ. URL: [https://ube.nlu.org.ua/article/служба%20інформаційно-аналітичного%20забезпечення%20органів%20державної%20влади%20\(СІАЗ\)](https://ube.nlu.org.ua/article/служба%20інформаційно-аналітичного%20забезпечення%20органів%20державної%20влади%20(СІАЗ))

3. Кондратенко О. Ю. Інформаційне забезпечення вищих органів державної влади та електронне урядування. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2011. Том 1. № 3. С. 66-73.

4. Пальчук В. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія. Київ, 2014. 279 с.

5. Пугач А. О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 8. С. 1–3.

6. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/620>

Попова Аліна ,

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У НАПРЯМІ НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства значимість роботи наукових бібліотек закладів вищої освіти все більш зростає. Книгозбірні даного типу реалізують конкретні напрями діяльності у напрямі поширення принципів академічної доброчесності.

Не випадково саме бібліотечні фахівці на сьогодні є найбільш кваліфікованими інформаційними спеціалістами у навчальних закладах, оскільки добре обізнані у методиці підготовки аналітичної продукції, володіють навичками проведення моніторингів щодо публікацій науково-педагогічних кадрів та студентства певного університету у реферативних базах даних, вміють редагувати наповнення наукових профілів авторів тощо [4, с. 83].

Можна виокремити низку перспективних напрямів щодо покращення функціонування наукових бібліотек закладів вищої освіти у сфері академічної доброчесності:

1) Поліпшення ефективності інформаційного забезпечення наукових досліджень шляхом:

– надання вільного доступу до науково-інформаційних документних ресурсів і баз даних;

- розробки відповідної зручної системи орієнтування для повноцінної роботи у відповідних базах даних різного типу (повнотекстових, реферативних, наукометричних);

- впровадження новітніх бібліотечних спеціальностей у сфері інформаційної роботи (скажімо, так званого вмонтованого бібліотекаря, який включається до складу певної робочої групи вчених і перевіряє неопубліковані матеріали на предмет наявності плагіату);

- організації занять прикладного характеру для науковців закладу з навчання навичкам орієнтування в базах даних; вмінню архівувати власні праці в інституційному репозиторії; дотримуватися діючих канонів щодо публікування результатів дослідження тощо;

- влаштування заходів освітнього типу – тренінгів, майстер-класів, семінарських занять для різних груп і категорій членів освітнього процесу.

2) Розширення популяризації досягнень і наукових праць навчального закладу:

- супровід функціонування інституційного репозитарію на основі збору, опрацювання, опису метаданих, а також розміщення й поширення матеріалів;

- впровадження модельного варіанту діяльності бібліотеки як співвидавця наукового часопису;

- інтегрування сайту наукової періодики закладу до національної системи та фіксація її у зарубіжних каталогах, науково-метричних базах, пошукових системах;

- організація обговорень і дискусій з питань дотримання наукової етики для учасників академічної спільноти;

- збільшення форм представлення документних наукових ресурсів (інсталяції, віртуальні виставки, флешмоби, анонси новин, квести, реклама в соціальних мережах; поширення листівок, плакатів, відеоматеріалів тощо) [2, с. 5-6].

3) Вдосконалення механізму надання інформаційних послуг:

- забезпечення безперешкодного доступу до наявних систем виявлення можливих збігів схожості тексту;

- володіння методикою проведення фахової перевірки текстових матеріалів на базі пошуку випадків текстового співпадіння та ідентичності;

- оцінювання позитивних моментів та недоліків в ході застосування різних систем, наявних у науковій книгозбірні закладу.

4) Підвищення рівня розвитку бібліометричної й наукометричної практики діяльності бібліотеки через:

- реалізацію моніторингових досліджень зарубіжного наукового інформаційного потоку;

- аналізування ступеня цитування дослідників та зміни індексів значущості наукової періодики закладу вищої освіти;

– створення належного публікаційного профілю інституції у науковій мережі та його об'єднання з репозиторієм закладу;

– забезпечення грамотного відображення профілів науковців закладу у базах даних;

– підвищення рівня наукової періодики закладу відповідно до сучасних міжнародних вимог [4, с. 87-89].

5) Покращення досліджень з проблемних аспектів академічної доброчесності:

– проведення поточних опитувань, різних видів анкетування, інтерв'ювання членів громади закладу за колом питань академічної етики;

– підготовка за результатами соціологічних досліджень звітних матеріалів, довідок, перспективних планів, прогнозних оглядів тощо;

– розповсюдження та обнародування результатів вивчення питань щодо академічної доброчесності [2, с. 6].

Однією з головних проблем у роботі наукових бібліотек ЗВО України можна вважати брак фінансового забезпечення.

Вдосконалення роботи наукових книгозбірень навчальних закладів з поширення наукової етики також передбачає в порядку рекомендацій проведення державою низки відповідних заходів, як от: розроблення більш чітких організаційно-методичних засад застосування системи створення та публікування підготовлених наукових статей у зарубіжних виданнях, репрезентованих у світових наукометричних базах даних; розв'язання питань щодо відображення важливих змін у структурній будові та штатному розписі наукових бібліотек вітчизняних закладів вищої освіти відповідно до нових проблемних аспектів дотримання академічної доброчесності; введення нових бібліотечних спеціальностей з метою підготовки бібліотекарів-менеджерів, здатних управляти даними опублікованої й неопублікованої інформації та проводити наукометричні дослідження.

Отже, наукові бібліотеки мають багатий потенціал для подальшого розвитку. Самі по собі вони виконують всі від них залежні функції та вносять великий вклад у процвітання наукової діяльності в університетах. Але для модернізації та оновлення книгозбірень України важливим елементом є внесення обов'язкових коштів у розвиток цих підрозділів. Це б пришвидшило процес поліпшення та конкурентоспроможності на сучасному ринку.

Література

1. Башкір О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Вип. 2(33). С. 77–90. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/824> (дата звернення 27.12.2023).

2. Бруй О., Савенкова Л., Чуканова С. Профіль компетентностей бібліотекарів з

академічної доброчесності. рекомендації / УБА та ін. Київ, 2019. 16 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27045/1/AI_Profil_201_9.pdf (дата звернення 27.12.2023).

3. Козак Н. О., Кунцевич А. В. Потенціал використання соціальної мережі Facebook бібліотеками ЗВО як платформи комунікації (з досвіду роботи бібліотеки К-ПНУ ім. І. Огієнка). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Бібліотекознавство. Книгознавство. 2018. Вип. 5. С. 214-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npkpnuiobk_2018_5_41.

4. Університетська бібліотека: нова сфера інформаційної взаємодії: монографія / за ред. В. О. Ільганаєвої, Т. О. Колесникової; Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпропетровськ, 2016. 202 с.

Савік Кирило,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Документознавство, керування документаційними процесами»
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ

Бібліотеки з самої давнини історично відігравали визначальну роль в ході збереження та поширенні знань. З часом їхні функції стали більш важливими та продуктивними завдяки автоматизації та використанню баз даних.

Автоматизація бібліотечних процесів на сьогодні є важливим інструментом покращення якості обслуговування користувачів та управління бібліотечними ресурсами. Вона дозволяє забезпечити доступність інформації, спростити інформаційний пошук у різних галузях знань [6]. У кінцевому підсумку це робить бібліотеки більш ефективними та динамічними установами.

Наявні в бібліотеках бази даних сприяють збереженню та поширенню культурної спадщини, наукових досліджень та інформації в цілому. Відповідно до того зростає значення електронних бібліотек, які відіграють важливу роль у сучасному інформаційному суспільстві, та забезпечують підтримку культурного розмаїття. Загалом електронна бібліотека представляє собою розподіленого типу інформаційну систему, яка надає можливість збереження й користування для споживачів різноплановими зібраннями колекцій електронних документів

(текстових, графічних, аудіо, відео тощо.) шляхом застосування мереж передачі інформаційних даних в оптимальній, адаптованій під потреби споживача, формі їх представлення [4]. При тому головною метою функціонування електронних книгозбірень є об'єднання інформаційних ресурсів і створення умов щодо оптимального користування ними (тобто, читач може швидко орієнтуватися у межах доступного інформаційного середовища, з вичерпною повнотою знаходити цікаві для нього відомості при мінімальних клопотах).

Серед переваг електронних бібліотек можна назвати легкість зберігання та оновлення інформації, що забезпечує підтримку їх важливості, актуальності, а також гарантує відповідність сучасним вимогам на фоні паралельного скорочення використання паперових ресурсів. Вони також, безсумнівно, сприяють проведенню наукових досліджень, освіті й самоосвіті, надаючи доступ до відповідних дослідницьких робіт, наукових статей та навчальних матеріалів.

Розширення мережі персональних комп'ютерів та телекомунікаційних можливостей призвело до якісної зміни інформаційного елементу усіх сфер життя соціуму. На сучасному етапі виходить чимала кількість статей і книг в електронному форматі, активно ведеться процес оцифрування паперових джерел інформації. Саме тому однією з головних вимог у процесі роботи з великими масивами електронних документів є швидкий і ефективний пошук, здатний надавати точні та актуальні результати. Це означає, що користувач має легко відшукати в електронній бібліотеці не тільки сам документ, а й конкретні сторінки та параграфи у ньому. Особливу цінність являє собою контекстний пошук, який враховує тематику тексту при видачі результатів на пошуковий запит [1, с. 28]. Власне збирання потрібних інформаційних даних може провадитися як людиною, так і реалізовуватися шляхом застосування технічних програмно-апаратних засобів. Загалом система збору електронних даних може бути втілена у вигляді складного програмно-апаратного комплексу.

Зазвичай, новітні системи збирання електронних даних не лише передбачають операцію з кодування інформації та її введення до комп'ютера, але й провадять її первинне оброблення. У цілому збір електронних даних є процесом одержання відомостей з навколишнього середовища із наступним впорядкуванням і приведенням їх до стандартного вигляду, адаптованого під потреби конкретної прикладної інформаційної системи. Власне процес обміну інформаційними даними між системою, що їх розпізнає, і оточуючою реальністю, відбувається за допомогою конкретних сигналів. При тому сам процес збору інформаційних даних передбачає перехід від реального уявлення певної предметної галузі до його опису у формальному вираженні та у вираженні даних, які віддзеркалюють цей варіант їх подання [1].

Необхідність пристосувати властивості сучасних технологій до потреб користувачів суттєво ускладнює усвідомлення базових понять і функціонального набору електронних

бібліотек. Основними причинами цього переважно виступає наявність ряду перешкод, а також завищена ціна послуг щодо можливостей використання нових систем електронних бібліотек [5, с. 19-20]. Розробниками даного типу систем, зазвичай, є кадрово-технічний штат бібліотеки, що характеризується відсутністю практики у напрямі створення подібного програмного забезпечення або ж конкретні спеціалісти-програмісти, яким явно не вистачає досвіду у галузі організації життєдіяльності, побудови й підтримки функціонування електронної бібліотеки із супровідними можливостями веб-технологій [5]. З метою урахування й задоволення інформаційних потреб споживачів у мережах надзвичайно потрібні інформаційно-пошукові системи, які є цінним інструментом орієнтування в онлайн просторі. Вони виникли ще на початку комп'ютерної ери і застосовувалися університетськими закладами вищої освіти й бібліотечними установами з метою отримання доступу до різнопланових документів (книг, наукових статей, нормативних актів, розпорядчої документації тощо). Надалі з розвитком мережі Інтернет вони стали незамінним засобом зручної онлайн-навігації. На сьогодні інформаційно-пошукова система є доволі зручним функціональним набором документів та технологій для збору, пошуку, обробки, зберігання та видачі інформаційних відомостей шляхом використання низки технічних засобів (інформаційних масивів, різних носіїв інформації, програмно-технічного забезпечення) [3].

Таким чином, ми можемо підвести підсумок, що нові інформаційні технології та електронні бібліотеки дозволяють достатньо швидко одержувати та поширювати інформацію. За допомогою інформаційних технологій документи зберігаються легше, і до них можна отримати доступ в будь-який час. Це покращує можливості користування як професіоналам, так і звичайним користувачам, роблячи інформацію більш доступною.

Література

- 1.Бонч-Бруєвич Г. Ф., Носенко Т. І. Організація та обробка електронної інформації. навчал. посіб. Київ, 2013. 92 с
- 2.Гуцул Г. Електронні бібліотеки: проблемні питання видавництва, бібліотек, обов'язкового примірника, авторського права. *Вісник Книжкової палати*. 2010. № 10. С. 48–49.
- 3.Інформаційно-пошукова система // Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-12483>
- 4.Ланде Д. В., Баркова О. В. Електронна бібліотека як середовище адаптивного агрегування інформації. *Бібліотечний вісник*. 2013. №2. С. 12–17.
- 5.Сухий О.Л. Алгоритми пошуку в інформаційних системах: метод. рекомендації. Київ, 2015. 70 с.

6.Чумак Є. Електронні бібліотеки як вагомий складник національного інформаційного простору України. *Вісник Книжкової палати*. 2023. №5. С. 16–23.

Савченко Вікторія

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

В Україні, як і в багатьох інших країнах, рекламна діяльність бібліотек має велике значення для популяризації культурних здобутків, розширення читацького кола та підвищення інформаційної грамотності населення. Для забезпечення належного регулювання цієї сфери виникає необхідність в законодавчих та нормативно-правових документах, які встановлюють правила, обмеження й рівень відповідальності бібліотек у процесі проведення рекламних заходів.

Бібліотечна реклама являє собою інформаційні відомості про бібліотечну сферу у цілому, конкретну бібліотеку або її самостійні підрозділи (відділи та філії), наявні бібліотечно-інформаційні ресурси, пропоновані споживачам послуги та продукти, що поширюється за допомогою різноманітних засобів і є елементом бібліотечного маркетингу та паблік рилейшнз (PR) [1].

Рекламно-інформаційна діяльність бібліотечних установ України регулюється низкою законодавчих правових актів, які визначають права, обов'язки та відповідальність суб'єктів інформаційних відносин, а також порядок та умови збору, збереження, застосування та розповсюдження інформації [2]. Одним з головних документів, що врегульовує провадження рекламної діяльності в Україні, вважається Закон «Про рекламу». Він конкретизує базові засади вітчизняної рекламної діяльності, визначає характер даних відносин у процесі виробництва, поширення та отримання реклами. Закон містить норми, що стосуються вимог до змісту, форми, способів і місць розповсюдження рекламного контенту, а також ступеня відповідальності за порушення чинного рекламного законодавства [8].

Рекламна діяльність бібліотек також підпадає під дію інших нормативних актів. Йдеться, передусім, про Конституцію України, оскільки вона гарантує право будь-якої людини на інформацію, а також її безперешкодне, вільне збирання, отримання, збереження,

застосування, передання й розповсюдження, а також захист інформаційних даних від неправомірних дій [3]. Документ не містить прямих положень про рекламно-інформаційну діяльність бібліотечних установ, але закріплює деякі принципи та гарантії, які стосуються цієї сфери. Так, у статті 34 сказано, що будь-хто має вільне право на свободу висловлення власної думки і слова, на безперешкодне вираження поглядів й особистісних переконань. Аналогічно кожен може скористатися можливістю свободи доступу до інформаційних відомостей, що не становлять державну чи іншу таємницю, яка охороняється законодавчо, та на її розповсюдження у будь-який законний спосіб.

Закон України «Про інформацію» також є ключовим в рекламно-інформаційній діяльності бібліотек, бо встановлює загальні засади інформаційної політики, закладає правові основи інформаційної діяльності; містить класифікацію видів інформації, обумовлює режими доступу до інформаційних даних, окреслює механізми забезпечення права на інформацію та ступінь відповідальності у випадках порушення інформаційного законодавства [6]. Він визначає інформаційну діяльність як цілісний комплекс дій, зорієнтованих на задоволення інформаційних потреб членів соціуму, юридичних суб'єктів і держави. Прописано, що головними різновидами інформаційної діяльності є підготовка, збір, отримання, збереження, застосування, розповсюдження, охорона та захищення інформації.

Одним з базових нормативно-правових актів, який регулює діяльнісні аспекти бібліотечних установ в Україні, є Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу». Він прописує статус книгозбірень, організаційно-правові основи роботи бібліотек і функціонування бібліотечної галузі в державі. Закон обумовлює право на безперешкодний доступ до інформаційних відомостей, різних сфер знань, активне залучення до користування ціннісними надбаннями української та світової культури [4]. Вказаний документ деталізує, як саме бібліотеки повинні організовувати свою діяльність. Тобто, йдеться про рекламну політику у процесі інформаційної діяльності. Всі дії українських бібліотек під час їх роботи повинні відповідати цьому закону на підставі дотримання етичних принципів та стандартів професійної поведінки.

Наступний Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» встановлює, що українська мова є обов'язковою для її застосування органами державної влади та використання у публічних сферах на всьому терені держави [5]. Він спрямований на забезпечення повноцінного розвитку і використання української мови в усіх галузях життєдіяльності соціуму у межах всієї держави. Це означає, що усі офіційні комунікації та документи, включаючи рекламні матеріали, повинні бути представлені виключно українською мовою. Про те що, реклама має здійснюватися державною мовою, зазначено і в статті 2 Закону «Про рекламу» [8].

Закон України «Про медіа» окреслює правові параметри роботи вітчизняних суб'єктів медіа-діяльності, а також головні засади реалізації державного контролю, встановлення регулювання та забезпечення нагляду. Також він вводить порядок регулювання інформаційних відомостей в галузі реклами, запроваджує правила розміщення реклами на відео- та інформаційних платформах, а також застосування засобів електронного зв'язку (різноманітних месенджерів, ботів, технологій віртуальної та доповненої реальності, цифрових електронних пристроїв), зокрема дотримання законодавства про рекламу [7]. Метою цього закону є максимальне забезпечення провадження права на вільне висловлення власних поглядів, права на одержання різноманітної, правдивої та свіжої, оперативної інформації, гарантування демократичного плюралізму думок і можливості безперешкодного розповсюдження інформаційних даних. Також гарантується право користувачів медіа-простору регулювати свою діяльність у медіа-секторі з урахуванням принципів максимальної відкритості, чесності, справедливості, неупередженого ставлення, сприяння розвитку здорового конкурентного середовища, поваги та незалежності мас-медіа.

Таким чином, рекламна діяльність бібліотек України є неможливою без її закріплення у відповідних законодавчих та нормативних актах, які встановлюють правове підґрунтя, уточнюють норми, стандарти та критерії рекламної діяльності, що є гарантією її якості, ефективності та відповідальності. Бібліотеки повинні дотримуватися законів і нормативних актів і використовувати їх як засіб посилення власного потенціалу та конкурентоспроможності в інформаційному просторі.

Література

- 1.Бібліотечна реклама // УБЕ. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Бібліотечна%20реклама>
- 2.Зарубайко М., Біловус Л. Інформаційна та соціальна сутність бібліотечної реклами. URL: <http://naukskf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/198/193>
- 3.Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.12.2023).
- 4.Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95-ВР: станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр#Text> (дата звернення: 20.12.2023).
- 5.Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 27 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 20.12.2023).
- 6.Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : станом на 27 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 20.12.2023)

7.Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX : станом на 2 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 20.12.2023).

8.Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР: станом на 2 жовт. 2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 20.12.2023).

Марин Владислав

2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Документознавство, керування документаційними процесами»
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ: НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА

Національна специфіка методики складання бібліографічного опису в Україні полягає в тому, що вона базується на двох національних стандартах, які регламентують оформлення бібліографічної інформації в наукових роботах: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [3], який встановлює загальні вимоги та правила складання бібліографічного опису документів, їх складових частин або групи документів, які наводяться в бібліографічних списках, списках використаної літератури, списках літератури тощо. ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [2], який установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Методика бібліографічного опису включає в себе ряд кроків, які потрібно виконати для створення повноцінного бібліографічного запису.

Загальна методика передбачає застосування прийомів та правил бібліографічного опису документів незалежно від їх виду. До функцій загальної методики входить розгляд видів документів з точки зору бібліографічного опису; видів опису та їх елементів; загальних правил бібліографічного опису; правил, що стосуються окремих елементів опису.

Спеціальна (або часткова) методика розкриває прийоми та правила бібліографічного опису окремих видів документів, наприклад, книг, періодичних видань, аудіовізуальних документів тощо [1, с. 41-42].

До об'єктів бібліографічного опису відносять такі види документів:

- книги, брошури;
- серіальні видання: періодичні (газети, журнали), видання що продовжуються (наукові праці, наукові записки), серійні видання;
- нотні видання;
- картографічні документи: карти, атласи, глобуси, плани, схеми;
- нормативно-технічні та технічні документи: стандарти, патенти, промислові каталоги, типові проекти та креслення;
- образотворчі видання: плакати, естампи, репродукції, листівки, фотографії, твори прикладної графіки;
- неопубліковані документи: звіти про НДР, неопубліковані переклади, дисертації;
- аудіовізуальні матеріали: магнітні фонограми, грамплатівки, діафільми, діапозитиви, вузькоплівкові кінофільми тощо;
- мікроформи;
- електронні ресурси: бази даних та програми на різноманітних машиночитаних носіях та у мережевому режимі;
- інші тримірні штучні або природні об'єкти;
- складові частини документів;
- групи однорідних та різнорідних документів.

Зазначені вище види документів можуть бути представлені на традиційних паперових носіях, на плівці в макро або мікроформі (як мікрофіші або мікрофільми), на різноманітних машиночитаних носіях інформації (дискетах, оптичних дисках — CD&ROM, картриджах, магнітних стрічках, барабанах тощо). Вони можуть також конвертуватися з одного носія на інший, наприклад: книга може бути переведена на мікрофішу; електронні данні, отримані за допомогою Інтернету, роздруковані на паперовому носії [1, с. 42-43].

БО складається з бібліографічних елементів. Елементи об'єднані в зони бібліографічного опису на основі загальної функціональності або змісту.

До складу БО входять:

- зона назви та відомостей про відповідальність;
- зона видання;
- зона специфічних відомостей;
- зона вихідних даних;
- зона фізичної характеристики;
- зона серії;
- зона приміток;

- зона стандартного номера (або його альтернативи) та умов до- ступності.

Джерелом інформації для складення БО є документ в цілому. Інформацію для складення БО беруть із певних елементів вихідних відомостей видання та інших джерел відповідно до встановленої пос- лідовності їхнього використання.

Головним джерелом інформації є елемент документа, що містить основні вихідні й аналогічні їм відомості титульний аркуш, титуль- ний екран, етикетка тощо. Для кожного виду документів встановлено відповідне головне джерело інформації. Приміром, для друкованих видань це інформація, яку вміщено на титульній сторінці та на звороті титульного аркуша. Елементи розгорнутого титульної сторінки вико- ристовують у такій послідовності: головна титульна сторінка, зворот титульної сторінки, контритул, аванитул. За відсутності титульної сторінки опис складають за даними, наведеними на обкладинці (оправі чи палітурці).

Якщо головне джерело інформації відсутнє (наприклад, етикетка на оптичному диску) або є недоступним для використання (напри- клад, титульний екран електронного ресурсу), то обирають джерело інформації, альтернативне головному.

Для кожної зони опису конкретного виду документів встановлено приписане (основне) джерело інформації одне або кілька (напри- клад, для зони назви та відомостей про відповідальність приписаним джерелами інформації є: титульна сторінка, для книг; перша й - остання шпальти для газет тощо).

Мова БО, як правило, відповідає мові вихідних відомостей до- кумента. Окремі елементи в описі можуть бути наведені мовою біблі- ографуючої установи.

Пунктуація в БО виконує дві функції звичайних розділових знаків (пунктограм) і знаків приписаної пунктуації, тобто таких, що мають розпізнавальний характер для зон та елементів БО . Кожному елементу опису, окрім першого елементу першої зони, передують або його завершують приписані знаки пунктуації. Їх використання не пов'язано з нормами мови. При цьому зберігається правило, згідно з яким відсутній елемент БО «забирає із собою» належний йому умовний знак. Знакова система не несе будь-якого змістового або логічного навантаження. За формою деякі розділові знаки співпадають з граматичними розділовими знаками (наприклад, двокрапка або кома). До й після кожного приписаного знака залишають проміжок в один друкований знак, за винятком коми та крапки, що супроводжуються одним проміжком тільки після знака. Дужки розглядають як єдиний знак, проміжок ставиться перед першою дужкою та після останньої [4, с. 15].

Для виокремлення елементів та зон у бібліографічному описі застосовують такі знаки передписаної пунктуації:

. — крапка і тире – використовується для відокремлення зон бібліографічного опису, окремі групи приміток

. крапка - використовується для позначення закінчення заголовку та підзаголовку, назви видання, прізвища та ініціалів авторів, назви міста видавництва та інших елементів опису.

, кома - використовується для розділення елементів опису, які є різними за значенням і приналежать до однієї зони.

: двокрапка - використовується для відокремлення заголовку від відповідного елементу опису, наприклад, заголовку розділу від назви видання.

; крапка з комою - використовується для розділення елементів опису, які є різними за значенням і приналежать до різних зон.

/ навскісна риска - вміщується перед відомостями про відповідальність

// дві навскісні риси - використовується для розділення інформації про автора та заголовка документа.

( ) круглі дужки - у круглі дужки береться зона серії

[ ] квадратні дужки - у квадратні дужки беруться відомості, одержані для опису не безпосередньо з документа, а запозичені з інших джерел або самостійно сформульовані укладачем опису; використовуються для вказівки додаткової інформації, яка не є частиною заголовку або назви документа, але необхідна для його ідентифікації.

+ знак плюс - перед відомостями про супровідний матеріал

(=) знак рівності знаходиться перед паралельною назвою [3].

Отже, за національними стандартами України, бібліографічний опис складається з елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Факультативні елементи містять додаткові відомості, які можуть бути корисними для користувачів. Елементи опису розділяються знаками граматичної та приписаної пунктуації. Проміжки між знаками та елементами опису є обов'язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

Література

1. Власова Г.В., Лутовинова В.І., Титова Л.І. Аналітико-синтетична переробка інформації: Навчальний посібник. Київ: ДАКККІМ, 2006. 290 с.
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. URL: (дата звернення: 26.12.2023).
3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. URL: (дата звернення: 26.12.2023).
4. Женченко М. Бібліографічний опис електронних ресурсів: загальні вимоги Вісник Книжкової палати. 2011. № 4.С. 15-18. Режим доступу:

Довгаль Катерина

2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Документознавство, керування документаційними процесами»
заочна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

СПЕЦИФІКА СКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОГЛЯДІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ

Бібліографічний огляд є одним із найпоширеніших видів бібліографічної інформації. Він призначений для ознайомлення користувачів із новими, актуальними та важливими публікаціями з певної теми.

В українській практиці склалася своя специфіка складання бібліографічних оглядів, яка обумовлена найчастіше пов'язана з розкриттям таких тематичних напрямів:

1. Історія розвитку бібліографічної науки та практики в Україні.
2. Сучасні тенденції в розвитку бібліографічної інформації.
3. Національні та культурні особливості українського суспільства.
4. Історія розвитку бібліографічної науки та практики в Україні

Бібліографічна наука та практика в Україні мають давні традиції. Перші бібліографічні огляди в Україні з'явилися ще в XVI столітті. Вони були зосереджені на релігійних та історичних темах.

У XVIII-XIX століттях у бібліографічній практиці України відбулися значні зміни. З'явилися огляди, присвячені природничим, технічним та гуманітарним наукам. Також почали складатися бібліографічні огляди зарубіжної літератури.

У XX столітті бібліографічна наука та практика в Україні продовжували розвиватися. З'явилися нові види бібліографічної інформації, зокрема бібліографічні огляди, які складаються з використанням комп'ютерної техніки.

Упровадження інформаційних технологій у бібліографічну практику призвело до створення електронних бібліографічних ресурсів, автоматизації бібліографічних процесів та підвищення ефективності бібліографічної діяльності. Відкриті дані дозволяють бібліотекарям швидко та легко отримувати інформацію про нові публікації. Бібліографічна інформація все

частіше набуває інтерактивного характеру. Це дозволяє користувачам активно взаємодіяти з бібліографічними ресурсами.

Українські бібліографічні огляди часто мають спрямованість на розробку вітчизняної літератури, оглядів досліджень народної творчості, застосування української мови та термінології в різних сферах діяльності суспільства. Українські бібліографічні огляди часто зосереджені на вітчизняній літературі. Це пов'язано з тим, що в Україні існує значний інтерес до вітчизняної культури та історії. В українських бібліографічних оглядах часто використовуються матеріали народної творчості, зокрема фольклору, літератури, мистецтва. Це пов'язано з тим, що в Україні народна творчість є важливою частиною національної культури. Українські бібліографічні огляди, як правило, складаються українською мовою. Це пов'язано з тим, що в Україні українська мова є державною.

Отже, специфіка складання бібліографічних оглядів у українській практиці пов'язана з тематичними напрямками, зокрема, з історією розвитку бібліографічної науки в Україні, сучасними тенденціями розвитку бібліографічної інформації, національними та культурними особливостями українського суспільства.

Література

1. Власова Г.В., Лутовинова В.І., Титова Л.І. Аналітико-синтетична переробка інформації: Навчальний посібник. Київ: ДАКККіМ, 2006. 290 с.
2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. URL: (дата звернення: 28.12.2023).

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИКИ ЇХ ВИКЛАДАННЯ»

Бардаш Аліса,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Середня освіта. Українська мова та література»,

денна форма здобуття вищої освіти

Маріупольський державний університет

ДИСКУРС СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ У РОМАНІ У.ГОЛДІНГА «ШПИЛЬ»

У романі Уільяма Голдінга "Шпиль", опублікованому в 1964 році, автор досліджує теми віри, моральності та духовності через розповідь про будівництво величезного кафедрального шпилю в середньовічному Англійському місті.

Однією з ключових тем у романі є дискурс середньовіччя, який виражається через віддзеркалення релігійного, філософського та соціокультурного контексту того часу. Основні аспекти дискурсу середньовіччя, які можна відзначити у романі "Шпиль", включають: Середньовіччя було періодом глибокої релігійної віри, і це відображається в конфлікті головного героя, настоятеля Джосліна, який вважає, що Бог звернувся до нього з вказівкою побудувати шпиль. Аскетизм та самопожертва стають центральними мотивами у романі. Джослін готовий приймати величезні випробування та жертви для будівництва шпилю, стає символом високих стандартів моралі та віри, які були характерні для середньовіччя. Його самозаперечення і самозречення відображають те, як віра може впливати на життя людини і вимагає від неї великих жертв. Його віра та переконання впливають на життя і вибір інших персонажів. Шпиль служить символом аскетизму та самопожертви, що характеризує релігійні та філософські концепції того часу. Настоятель Джослін, наполягаючи на будівництві шпилю, готовий взяти на себе великі випробування і жертви. Роман також демонструє зіткнення між релігійною та світською владою, що було характерно для середньовіччя. Настоятель Джослін, як представник церковної влади, стикається з опозицією від інших членів громади та світських лідерів. Роман висловлює та досліджує метафізичні питання, пов'язані із зазначеним завданням будівництва шпилю. Ці питання стосуються сенсу життя, віри, спроб розуміння величі Божества. [1, с. 150]

У романі "Шпиль" Уільяма Голдінга віддзеркалено глибокі аспекти дискурсу середньовіччя, розглядаючи його в контексті будівництва величезного кафедрального шпилю. Релігійний фундаменталізм, аскетизм, зіткнення релігійної та світської влади та метафізичні

питання відіграють ключову роль у формуванні сюжету та характерів роману, розкриваючи тонкі взаємозв'язки між вірою, суспільством та людською природою. [3, с. 76]

У глибині роману виходить на поверхню не лише величезна будівельна конструкція шпилю, але й складні релігійні та етичні дилеми, що стосуються природи віри та людської моралі. Джослін, з одного боку, представляє собою фігуру, яка намагається виразити власну глибоку віру та відданість Богу через будівництво шпилю, але з іншого боку, його вчинки спричиняють конфлікт та відчуженість у громаді. [1, с. 187]

Важливим аспектом дискурсу середньовіччя в романі є висвітлення проблем самозаперечення та жертви у контексті віри. Прагнучи до виконання велетенської задачі, головний герой стикається з внутрішніми конфліктами та втратою самовизначення. Він стає жертвою своїх власних переконань і віри, що ілюструє труднощі балансу між відданістю Богові та відданістю самому собі.

Крім того, роман "Шпиль" розглядає тему влади та впливу церкви на суспільство. Настоятель, як представник церковної влади, намагається здійснити свою віру в дії, але його вчинки породжують суперечності і відчуття невизначеності в громаді. Це викликає питання про те, чи повинна церква мати стільки влади в житті людей і як це впливає на динаміку суспільства. [2, с. 345]

Завдяки виразному використанню символіки та метафор, Голдінг піднімає глибокі філософські питання, визначаючи релігійний ландшафт та індивідуальний внутрішній світ персонажів. Роман "Шпиль" стає своєрідним дзеркалом, в якому відображається не лише будівництво фізичної споруди, але й будується арена для визначення духовної та етичної ідентичності в середньовічному світі.

У піднесеній архітектурній метафорі шпиль також можна розглядати символізм соціокультурних зрушень та впливу релігії на суспільство. Через око зору будівництво шпилю стає не тільки духовною відданістю, але й спробою визначити сакральну роль церкви в житті людей та суспільстві. Архітектурна конструкція може бути розглянута як спроба втілення ідеалів та цінностей середньовіччя в фізичній формі. [2, с. 289]

Однак ця спроба також виявляється джерелом розколу та конфлікту в громаді. Величезні труднощі, які виникають під час будівництва, можуть вказувати на те, що релігійні ідеали не завжди легко реалізовувати в суспільному житті. Поруч із вірою і самозапереченням, автор вплітає в сюжет напругу між ідеалами та практикою, де великі амбіції можуть викликати поділ та розкол у громаді. Величезний архітектурний проект, що служить метафорою віри та сакральності, водночас стає причиною розколу у відносинах з людьми. Часто в реальному світі великі ідеї можуть призводити до розділень та конфліктів. В цьому контексті Голдінг

розглядає дуалітет між величчю і розпадом, підкреслюючи, що амбіції можуть мати свої вартісні цілі, але також накладати великі жертви. [3, с. 69]

Крім того, через вибудувані в романі моральні дилеми та внутрішній конфлікт головного героя, Голдінг звертає увагу на питання вартості та обмежень віри. Чи може абсолютна віра служити орієнтиром для справжнього добра, чи, навпаки, вона може привести до саморуйнування та втрати гармонії з навколишнім світом? Відповіді на ці питання глибоко вражають психологію персонажів та, за допомогою архітектурних метафор, покликані відкрити сутність внутрішнього конфлікту.[2, с. 423]

Не можна оминати й впливу часу, в якому відбуваються події роману. 60-70-ті роки ХХ століття, коли вийшов "Шпиль", були часом інтенсивних змін у суспільстві та релігійному світі. Голдінг, можливо, використовував створення алегорії для розгляду впливу традиційних цінностей на той час та їхньої відповідності новим реаліям.

Завдяки глибокому аналізу релігійно-етичного дискурсу середньовіччя, роман "Шпиль" спонукає читача роздумувати про віру, владу, самозаперечення та пошук внутрішньої гармонії в умовах соціокультурних зрушень. Через архітектурний метафоризм Голдінгу вдається створити та розкрити складні шари глибокого філософського вивчення природи віри та моралі в історичному контексті.

З точки зору стилю, автор вдало використовує мовні засоби для створення атмосфери та вираження психології персонажів. Зображення середньовічного світу в романі виступає не лише як декорація, але й як основа для розвитку персонажів та їхніх дій. Збалансоване використання описів та діалогів дозволяє читачеві відчувати інтенсивність конфлікту та напруги, яка супроводжує будівництво шпилю.

Як висновок, "Шпиль" стає не тільки вражаючою подорожжю в світ середньовіччя, але й глибоким роздумом над вірою, мораллю та впливом великих ідей на індивіда та суспільство. Голдінг вдумливо досліджує не лише архітектурні плани, а й абстрактні концепції, які визначають наші відносини один з одним і з вищими цілями. Роман залишає за собою питання, які можливо, залишаться актуальними в будь-якому історичному контексті, тим самим заохочуючи читача докладно розглядати власні переконання та цінності.

Література

1. Байлс Дж. Бесіди у Голдінга. *Іноземна література*. 1973. № 10. с.145-214.
2. Зінде М. Творчість В. Голдінга: до проблеми філософсько-алегоричних романів. К. : Либідь, 2007. 472 с.
3. Сіряк Ю. Міфологема храму в романі Вільяма Голдінга «Шпиль». Матеріали II студентської науково-практичної конференції, присвяченої Міжнародному дню

студента, Харків, 15 листоп. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. Т. В. Подуфалової]. Харків : ХНПУ, 2019 С. 69–87.

Галицька Катерина,
2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,
денна форма здобуття вищої освіти,
ОП «Середня освіта. Українська мова і література»
Маріупольський державний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ З КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Читацька діяльність учнів розвиває літературну освіченість та літературну компетентність, які передбачають набуття знань, вмінь і навичок, способів мислення, норм поведінки та ціннісно-етичних уявлень. Для цього необхідна спільна залученість усіх учасників уроку, де співпраця призводить до досягнення запланованого результату. Кожен учасник освітнього процесу, зокрема й на уроках літератури, має розвивати здатність прогнозувати свій шлях досягнення запланованого результату, оцінювати свої досягнення на всіх етапах, коригувати подальше навчання. Тому важливу роль відіграє етап рефлексивного та корективного контролю досягнень учнів.

Питання контролю завжди залишалося актуальним у педагогічній теорії та практиці шкільної освіти. У галузі педагогічної науки було обґрунтовано та описано сутність контролю, його різновиди та функції (зокрема, такий аналіз провели Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, М. Фіцула та інші). Досліджувались також форми та методи контролю, зокрема їх особливості в залежності від конкретного предмета, віку учнів і типу навчального закладу (О. Бугрій, Н. Карапузова, І. Колесник, О. Масалітіна, Л. Рибалко, Т. Солодка, Б. Шуневич і багато інших).

Сучасний урок літератури має базуватися на психолого-педагогічних принципах, таких як інтерактивність, диференціація, інклюзивність, розвивальний підхід та рефлексивна компетентність. Вчителю слід враховувати індивідуальні можливості та потреби учнів, стимулювати їх активність та самостійність, розвивати критичне мислення та аналітичні навички. Так, урок рефлексивно-корективного контролю включає в себе аналіз і оцінку знань, норм і цінностей учнів, спільну рефлексію над ними та визначення шляхів подальшого удосконалення. Його структура включає підготовку до контролю, проведення контрольного завдання, обговорення результатів та корекцію навчання. Зміст уроку передбачає акцент на розвитку аналітичних, комунікативних та рефлексивних навичок учнів.

Але до інноваційних форм і методів навчання мають бути готові не тільки учні, а й їх наставники. Тому нами було проведено низка заходів з вчителями (опитування, бесіда, тренінг). Зібрані відомості дали можливість ретельно проаналізувати ефективність використання цього методу вчителями, а також виявляти слабкі та сильні сторони педагогічного процесу. За результатами експерименту було встановлено, що вчителі 5 – 6 класів мають різний рівень сформованості вмінь проводити рефлексивно-корективний контроль знань, норм і цінностей на уроках літератури. Більшість вчителів демонструє середній рівень за критеріями мотиваційного, знаннєвого та діяльнісного контролю. Водночас, високий рівень переважає тільки за знаннєвим критерієм, натомість рівень мотиваційного та діяльнісного контролю залишається менш високим. Щодо низького рівня сформованості вмінь проводити рефлексивно-корективний контроль, виявлено його найменшу вираженість за знаннєвим критерієм, але більшу у мотиваційному та діяльнісному аспектах.

Отже, експериментальне дослідження підтверджує необхідність удосконалення методик та підходів до проведення рефлексивно-корективного контролю на уроках літератури. На основі отриманих результатів рекомендуємо вчителям української літератури акцентувати увагу на розвитку мотиваційного та діяльнісного контролю, забезпечуючи баланс знаннєвих аспектів. Педагоги повинні активно впроваджувати методи рефлексивно-корективного контролю знань, норм і цінностей на уроках літератури, враховуючи специфіку навчання учнів 5 – 6 класів.

Література

1. Бондаренко Н., Косянчук С. Стан і перспективи програмотворення: дидактико-методичні аспекти. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. С. 25–33.
2. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : монографія. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. 410 с.

Дроголо Юлія,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Середня освіта. Українська мова та література»,
заочна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

РОЛЬ ОБРАЗУ САРИ ВУДРАФ У РОМАНІ ДЖ.ФАУЛЗА «ЖІНКА ФРАНЦУЗЬКОГО ЛЕЙТЕНАНТА»

Роман «Жінка французького лейтенанта» Джона Фаулза, виданий у 1969 році, є не лише захопливим літературним твором, але й складним текстом, де кожен персонаж виконує особливу роль у розвитку ідей автора. Письменник підходить до створення роману, як ремісник: слід формулою, щоб зацікавити читача і створює ідеальний роман. Він вибирає популярну і зрозумілу форму (вікторіанський роман), заганяє героя в любовний трикутник і інтригує розв'язкою. Однак в нехитрому сюжеті, присмачене вінтажними сукнями та іншими історичними реаліями тієї епохи, прихована нетривіальна задумка.

Дія роману відбувається в 1867 році в провінції Сполученого королівства. Це епоха правління королеви Вікторії – спокійне, благополучне і пуританське час в історії Англії. Багато книг заборонялось, кубла і пивної були покриті мороком невідомості і забуття, а люди найбільше турбувалися про дотримання пристойності і строго певного церемоніалу життя. Вони боялися самих себе і ховалися за фасадом благопристойності.

Головний герой Чарльз Смитсон виявляється в любовному трикутнику між своєю нареченою Ернестіна Фрімен і ледь знайомої жінкою Сарою Вудраф. Здавалося б, звичайна історія: чоловік не може вибрати між жінками: одна обіцяє надійне майбутнє, бездоганну сімейну ідилію і стабільність в суспільстві, інша вабить пристрасною і незвичністю натури, обіцяючи глибоке, щире почуття і цікаве життя. Однак перед нами не має сумнів Чарльз Смитсон, Англія на роздоріжжі в його особі. Ернестіна – це богобоязлива і добропорядна старенька Англія з її стереотипами, віковими традиціями і зразково-показовими манерами. Сара Вудраф – це прогрес, майбутнє Англії і її індивідуальність. Протиріччя героїв в романі – це протиборство старого і нового в масштабах цілої країни.

У романі головна героїня, Сара Вудраф, виявляється надзвичайно важливою для розгортання подій та розвитку сюжету. Її образ витісняє доволі значну основу прозового твору, що робить його хорошим об'єктом аналізу.

Сара Вудраф - сильна, самостійна жінка, яка воліє проживати незалежне життя, далеке від соціально-політичних конвенцій. Виявляючись в центрі уваги, несе на собі не тільки сюжетні функції, але й стає символом ідей про любов, свободу та пошук власного «я». Образ Сари приваблює своєю загадковістю та амбівалентністю. Вона, як фігура, виходить за межі традиційних літературних стереотипів. Її зовнішність та спосіб поведінки викликають суперечливі емоції у героїв та читачів, що створює непередбачуваність та інтригу.

Ідея сексуальності та незалежності, яку втілює Сара, відіграє важливу роль у розкритті тем любові та моральності. Вона виступає як каталізатор для переосмислення головними персонажами своїх власних переконань і цінностей. Сексуальна свобода Сари є викликом для

встановлених соціальних норм та моральних стандартів, але водночас вона надає їй визволення та індивідуальність.

Сара Вудраф стає символом розколу та вибору в романі. Її власний вибір життя поза встановленими рамками функціонує як важливий засіб для розкриття характерів і динаміки сюжету. Її відмова від соціальних конвенцій виражає ідею вільного вибору, що може мати свої наслідки, але водночас є проявом сміливості та самовизначення.

Інтертекстуальність образу Сари також глибше вбирає в себе текст, надаючи йому глибину та шарм. Спроби перевершення реальності, що їх здійснює Сара, роблять її не тільки реальним персонажем, але й символом літературного експерименту Фаулза.

Сара Вудраф, таким чином, втілює ідеї про свободу вибору, визволення від соціальних стереотипів і пошук власної ідентичності. Її образ стає ключовим для розуміння та розкриття тем роману, надаючи йому не лише емоційну насиченість, а й глибокий філософський зміст.

Прийоми зображення вікторіанської епохи в романі дуже різноманітні. По-перше, автор часто вживає цитати тих письменників і наукових діячів, які були популярні на той момент. Герої мислять тими категоріями, якими їм належить мислити в силу часу, тобто інтертекстуальність – не просто постмодерністський трюк, а необхідна умова для створення атмосфери. По-друге, Фаулз воскрешає мову тієї епохи і авторський стиль того часу, імітуючи Діккенса або Теккерей. Він наслідує їх манерам листи, вводить читача в оману, а потім різко змінює свій колаж з цитат на відверту сповідь фокусника перед обдуреними глядачами. По-третє, письменник взяв за основу типову для вікторіанського роману сюжетну канву.

У фіналі роману «Жінка французького лейтенанта» автор пропонує читачеві інтерактивну гру, в рамках якої просить його вибрати фінал на свій розсуд. Цим вчинком він руйнує все те враження, яке склалося у людини під час прочитання. Він уже звик до старого доброго розповіді без викрутасів, з невблаганною логікою письменника, тиранія якого не залишає героям вибору. Але Фаулз вирішив познущатися над своєю публікою і недбало накидав три варіанти фіналу: «вікторіанський», «белетристичний», «екзистенціальний». Таким чином, головному герою роману надано право вибору одного з трьох варіантів власної долі, а читачеві – привід задуматися.

Роман перетворюється в гру. Перша перешкода – «вікторіанський» фінал, в якому Чарльз одружується на Ернестіна і доживає до 114 років. Уже через кілька сторінок автор відкрито сміється над тими, хто не помітив саркастичного тону цієї глави. Дійсно, письменник недбало прикидає, скільки б накинути діточок щасливою подружжю і побіжно описує казковий до нудотності фінал.

З двома іншими варіантами фіналу читачеві доводиться туго. Фаулз явно лукавить, коли силкується довести читачеві, ніби вони рівнозначні і їх порядок в тексті визначив

випадок. Друга перешкода підстерігає читача в LX чолі – це “сентиментальний” фінал, в якому Чарльз через 2 роки розлуки знаходить не тільки улюблену жінку, але і їх спільну дитину. Ця тягуча, як цукровий сироп, розв’язка досить схематична і умовна, щоб вважатися справжньою, але на смак і колір товариша немає.

Тому, по Фаулз, «правильний» варіант фіналу – остання LXI глава – «екзистенціальний» фінал. Головний герой вибирає свободу, частку віри в себе, і розуміння того, що «життя потрібно нескінченно терпіти, і знову виходити – в сліпий, солоний, темний океан». Фаулз ставить Чарльза на місце Сарі, тепер він – прохач, а вона – суддя, від вироку якого залежить все. Тільки тоді він розуміє цю дивну жінку, яка володіла тим, чого не могли допустити герої її часу – свободою. В екзистенційному фіналі розвіялася остання ілюзія Чарльза – ілюзія рятівної любові. Він залишає незалежну Сару, щоб поодинокі продовжити свій життєвий шлях по ворожому і безпритульності світу. Герой втрачає все опори, зате знаходить «частинку віри в себе» і їде в вільну Америку, яка обіцяє йому нові можливості.

Література

1. Дж.Фаулз «Жінка французького лейтенанта». URL: https://chtyvo.org.ua/authors/John_Robert_Fowles/ (дата звернення 20.12.2023)
2. Левицька О. Інтертекстуальний дискурс роману Джона Фаулза «Жінка французького лейтенанта». Питання літературознавства. Науковий збірник. Чернівці: Рута, 2009. Вип. 77. С. 160-167. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/18439> (дата звернення 20.12.2023)

Єльохін Дмитро,

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,

ОП «Філологія. Українська мова та література»,

денна форма здобуття вищої освіти,

Маріупольський державний університет

МИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕКСТ У ШКІЛЬНОМУ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Кінець XIX – початок XX століття у спільноєвропейському культурно-історичному просторі ознаменувався наявністю суттєвих і часто травмуючих зрушень, які знайшли свій вияв у суспільно-політичному, економічному просторі, відповідно кардинальних змін зазнає і культурний простір. Змінюється проблематика творів, починається пошук нових зображально-виражальних засобів, здатних допомогти митцеві втілити у мистецьких творах нові ідеї як відгук на виклики доби. Ці пошуки рухалися найперше шляхом подолання меж між різними видами мистецтва, особливо відчутним в цей період стає тяжіння мистецтв до синкретичності,

також спостерігається прагнення подолати і обмеження, накладені певною літературною формою, в результаті чого починається дифузія, взаємопроникнення різних родів літератури, а також поява нових жанрових форм.

Художня література завжди була наближена до різних видів мистецтв, зокрема можна засвідчити її зв'язок з музикою та живописом, тому закономірним процесом у період помежів'я XIX – XX століть стало посилення тенденцій синтезу її саме з цими видами мистецтва. Розпочинаються пошуки художніх засобів, які мали б більш активний вплив на реципієнта, пошуки так званого «нового бачення» світу, а відповідно і оновлення художньої техніки, дрейфування від копіювання дійсності у бік її активної художньої трансформації крізь призму мистецького «Я».

Так письменники починають працювати, переносячи творчі засоби суміжних мистецтв в літературу. За свідченням власне самих літераторів, знання у суміжних мистецьких галузях – живописі, музиці, скульптурі й архітектурі – значно збагачує світогляд митця і його арсенал художніх технік.

Зв'язок літератури з живописом найперше засвідчує імпресіоністична стилістика. Власне сам імпресіонізм розпочинається як художнє явище саме в образотворчому мистецтві, назву напрямку дала свого часу картина Клода Моне «Враження. Схід сонця на Темзі». «Живописання» словом, наявність яскравих зорових образів, намагання передати дійсність у всій її мінливості – характерні ознаки прозописьма українського імпресіоніста Михайла Коцюбинського. Саме для Коцюбинського характерними є виняткова пластичність, колористична яскравість, багата палітра описів природи, дійсності, пропущеної через «Я» ліричного героя, його настрої і почуття. Коцюбинський ніби малює словом, забарвлює звукові образи. Митець вживає термінологію образотворчого мистецтва на позначення жанрових особливостей своїх новел: етюд, образок, акварель, стимулюючи таким чином появу асоціативного ряду у своїх читачів. Таким чином на перший план виходить не опис, безпосередній показ дій та вчинків персонажів, як це відбувалося в системі реалізму, а конкретно-чуттєве зображення, розгортання внутрішніх переживань героя, затирання авторської розповіді тощо.

Зв'язок із музикою засвідчує інша художня течія межі XIX – XX століття, а саме – символізм. Саме в осередку французьких поетів-символістів зароджуються і знаходять свій розвиток мистецькі експерименти, покликані вивільнити чуттєву сферу, емоційно-інтуїтивне, настроєвість. Розпочалися пошуки сугестивного слова, що діє поза усіма сенсами, яке здатне, за висловом Поля Верлена, «про неясне говорити неясно», музикально передавати стани, настрої, їх відтінки тощо. Творчі пошуки Верлена стали одним із методів своєрідного перекодування музики у словесне мистецтво, ґрунтуючись на мелодійності мови, її музичних

ресурсах, використанні звуконаслідувань, асонансів, алітерацій, внесення в поетичний текст надвербального змісту.

Така музичність стала також і стильовою домінантою творчості українського поета-символіста Павла Тичини. Музичність у поезії П. Тичини набула як світоглядного, так і смислоутворюючого значення, активізувала діонісійські первні - бурхливу природну творчу силу, безкінечний рух. З іншого боку це перетворилося на філософію ритму, коливання звуку, породило циклічність структури й сенсу ідей, що постає як музичний акорд. Також це відбилося на музичній композиційній будові, якій підпорядковуються ранні збірки поета.

Геніальність поетичного вираження естетично-світоглядних поглядів П. Тичини знайшла вияв через втілення мотиву музики, що відігравав провідну роль у його ранніх творах. Так, збірка «Сонячні кларнети» П. Тичини як раз і є зразком синтетичного твору, естетичну концепцію якого свого часу розробив Р. Вагнер. Вірші, що постають у цьому творі, становлять собою нерозривну єдність – психологічну, лірико-драматичну, музичну тощо. І саме музичність як стильова домінанта лягла в основу синтетичної єдності його збірок.

Безперечно, такі твори, що засвідчують тяжіння до мистецького синтезу і входять до шкільної програми з української літератури вимагають також особливого підходу, специфічної методики вивчення й аналізу на уроках літератури у закладах середньої освіти, зокрема особливої уваги потребує саме наявність аспекту суміжної образотворчості: звукових, зорових образів, що апелюють до таких мистецтв, як живопис та музика.

Прочитання і подальше дослідження художнього тексту у зв'язку з іншими науками, зокрема з мистецтвознавством і психологією, сприятиме розвитку в школярів творчих та інтелектуальних потенцій, відкриє можливості самопізнання, розуміння сутності краси, пізнання навколишнього світу в усій його красі і глибині, спонукає їх до творчого вираження власного «Я».

Література

1. Беценко Т. П. Художньо-виражальні прикмети фонічної організації поетичної мови П. Тичини. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія : зб. наук. праць. 2017. № 29. Т. 1. С. 4–7.
2. Жила С. О. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02; Нац. пед. ун-т ім. П. Драгоманова. Київ, 2005. 40 с.
3. Москаленко О. «І благословен я був між золотим сонцем і зеленою землею...» : До проблеми вивчення імпресіоністичної новели М. Коцюбинського «Intermezzo». Укр. літ. в загальноосв. шк. 2008. № 7/8. С. 47-50.

РОМАН ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА «ЗАПИСКИ КИРПАТОГО МЕФІСТОФЕЛЯ» ЯК МАНІФЕСТ УКРАЇНСЬКОГО ДЕКАДАНСУ

Великий внесок у розвиток українського декадансу зробив Володимир Винниченко. Загалом, твори цього видатного українського письменника тривалий час були заборонені. Але, попри образи по типу «декадент», «ворог народу», «чужинець серед своїх», Володимир Винниченко створив понад 20 п'єс, які реформували український театр. Його твори є декадансом у найкращому розумінні цього терміну. В них Винниченко продемонстрував не лише національні проблеми, але і європейську культуру, тож його літературний феномен став світовим.

Його роман «Записки кирпатого Мефістофеля», який був написаний у 1916 році, став одним із найвидатніших творів періоду «занепаду». Розповідь ведеться від першої особи – Якова Михайлюка, успішного адвоката. Саме за зовнішність його прозвали «кирпатим Мефістофелем».

Загалом у романі постають три любовні лінії. Перша любовна лінія пов'язана з Сонєю, яка є дружиною колишнього партійного товариша Дмитра Сосницького. У них є син Андрійко, але Соня не знає хто його справжній батько, бо мала у минулому зв'язок з Яковом. Дмитро також відчуває, що Андрійко не є його сином, але Соня з Яковом до останнього не розповідають про своє минуле кохання. Долю цього «трикутника» вирішує фізична схожість Андрійка з Дмитром.

Одного разу головний герой рятує хлопчика, якого ледве не збив трамвай і саме з цього починається друга любовна лінія з Клавдією Петрівною. Для головного героя це лише швидкоплинний роман, щоб полишити думки про Андрійка та дівчину, яку він прозвав Білою Шапочкою. Під час відпочинку у Криму Яків дізнається, що Клавдія вагітна. Вона запевняє Михайлюка, що зробить аборт, і він, не заперечуючи, пропонує фінансову допомогу.

Коли він повертається додому, то нарешті отримує увагу від Білої Шапочки, яку звать Ганна, та розпочинає з нею стосунки, які стають третьою любовною лінією. Але пізніше з'являється забута Клава, яка повідомляє, що народила сина від Якова. Назвала вона його Мікі. Ця новина псує стосунки між Яковом та Ганною, тож він вирішує позбавитися від сина. Він декілька разів намагався вбити Мікі, а саме застудити, щоб той помер. Але батьківські почуття

взяли верх: «Він пронизувато кричить, але я з одчаєм хапаю його, виймаю з колиски й міцно пригортаю до себе, немов боронячи від когось. Він усе ж таки кричить, а я ношу його по хаті, бурмочу найніжніші слова, які я знаю з мого життя» [1].

У кінці записок стає відомо, що Міці вже йде четвертий рік. Яків повінчався з Клавдією, яка знаходиться на сьомому місяці вагітності. Вдома головний герой буває рідко, а якщо вже буває, то зачинається з Мікі в кабінеті та читає йому казки. Особливо Мікі любить казку про «Білу Шапочку».

Попри те, що автор порівнює свого головного героя з Мефістофелем, Яків не є втіленням диявола. Він лише у деяких ситуаціях втрачає людяність. Наприклад, коли іронічно критикує «рабську» моральність Олександри Михайлівни або коли пропонує Нечипоренку заздальгідь неприйнятний для чоловіка спосіб заробітку, і, врешті-решт, коли намагається позбутися сина. Але Яків, на відміну від Мефістофеля, має й позитивні риси, такі як співчуття, доброта та вміння кохати. Володимир Винниченко наочно демонструє це у портреті Якова. Загалом письменник двічі, протягом роману, подає читачам опис головного героя: перший раз на початку твору, коли Яків любить собою у дзеркалі: «... я довгий, чорний, з довгастим лицем, гострою борідкою і густими бровами, похожими на дві лохматі гусениці. Ніс у мене не кирпатий, а качиний, широкий і плескуватий на кінці, з довгими ніздрями. За все лице і постать мене називають Мефістофелем, а за ніс – Кирпатим Мефістофелем» [1]. Другий раз вже в кінці, коли герой намагається вбити свого сина: «...довгасте обличчя з качиним носом і довгим підборіддям з загостреною борідкою. З-під лохматих брів понуро й жорстко дивляться невеликі очі. Лице чуже й неприємне» [1]. Отже, Яків Михайлюк до кінця роману повністю змінюється, його «мефістофельський дух» зникає.

Примітно, що Володимир Винниченко був зацікавлений психоаналізом З. Фрейда та використав його ідеї при створенні свого головного героя.

По-перше, письменник використав теорію сублімації, яка допомагає Якову Михайлюку протягом усього твору долати внутрішні конфлікти, виплескуючи свої емоції у власні записки.

По-друге, зобразив теорію Фрейда, згідно з якою, народження дитини, яка генетично чи нарцисично (через виховання) стає продовженням людини, допомагає особистості долати страх смерті та віддаляє її психологічно на неозначений час.

І по-третє, застосування теорії нарцисизму, відповідно якої людині з синдромом нарцисизму властиві уявлення про власну велич та всемогутність. Наочно автор демонструє наявність у Якова такого синдрому, коли той дозволяє собі поринути в історію Панаса Павловича Кривулі, та, граючись у свої психологічні ігри, вершити його долю.

Необхідно наголосити на тому, що автор неодноразово звертає увагу на схожість, немов би однаковість, батька й сина: «Я дивлюсь і зразу пізнаю себе. Щось моторошне й несхопливе

на мить пробігає по мені, немов я на хвилинку подвоївся й побачив себе, що лежу на руках у сеї жінки» [1]. Це доводить, що Якову саме через самолюбство не вистачило хоробрості завершити свою справу та вбити хлопчика, бо ця схожість з сином надавала йому думки, що він вбиває себе.

Володимир Винниченко у «Записках кирпатого Мефістофеля» також виразно тяжіє до засвоєння ідей Ф. Ніцше. Автор влучно поєднав у своєму головному герої риси надлюдини: «Я почуваю себе щедрим, благодущним Богом» [1], який засвоїв філософію сильних – паралель із «Заратустрою»: «... через нерішучих і недбайливих я перескочу» [4]. Яків має прагнення адекватно оцінювати себе та свої дії, але у нього завжди виникає дисонанс між «є» і «бути»: він є звичайною людиною, а мріє стати надлюдиною.

У своїй праці «Образ Михайлюка в романі В.Винниченка (Мефістофелівська проекція)» О. Масюк доходить до висновку, що: «Винниченків Мефістофель розглядається під призмою трьох ніцшеанських ідей («надлюдина», «вільний розум», «що означає створити ідеал?») [3, с.196]. Але Винниченко демонструє у творі, що ці постулати не спрацьовують з його героєм, тож Яков зазнає безсилля при спробах перевершити самого себе. Цим письменник відмічає, що теорія надлюдини у повсякденності зазнає повного краху.

Отже, Володимир Винниченко був одним із небагатьох письменників, які визнавали декаданс та працювали у цьому напрямі на теренах української літератури. На сторінках його видатного роману «Записки кирпатого Мефістофеля» представлений герой зі складним внутрішнім світом, який прагне зрозуміти сенс буття, розмірковує над проблемами життя та смерті, добра та зла. Декадентські риси філософського мислення Винниченка мають під собою загальну основу – соціально-філософську спрямованість дослідження сутності та існування людини, особливостей та зовнішніх обставин її розвитку, громадську оцінку творчих здібностей тощо. Його філософська позиція – це формування людини нового типу.

Література

1. Винниченко Володимир. Записки кирпатого Мефістофеля. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2929> (дата звернення: 14.12.2023)
2. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Київ: Критика, 2009. 448 с.
3. Масюк О. Образ Михайлюка в романі В.Винниченка (Мефістофелівська проекція). *Студентський віник*. № 30, 2012. С. 194–197.
4. Ніцше Фрідріх. Так казав Заратустра. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3781> (дата звернення: 16.12.2023)

Линник Кирило,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Середня освіта. Українська мова та література»,

денна форма здобуття вищої освіти

Маріупольський державний університет

ПСИХОЛОГІЗМ «НЕНАДІЙНОГО ОПОВІДАЧА» В НОВЕЛАХ ГІ ДЕ МОПАССАНА

Аналіз новел Гі де Мопассана дозволяє виявити певний характерний стиль побудови психологічного образу оповідача, що досить реалістично передає переживання невмотивованих тривожних станів.

Розглянемо новелу-сповідь «Страх» [1]. Із метою заглиблення у внутрішній світ особистості, письменник використовує формулу «текст у тексті», саме такий прийом створює умови для перемикання з однієї системи семіотичної свідомості в іншу [2]. Підтвердженням цього є зникнення відмінностей між хронологією і алогічною вигадкою - специфічна нарративна невизначеність, неточність у деталях, яка несе за собою ознаки афекту через травматичні події. Минуле замилюється, стає фрагментованим та неточним. Сум або горювання призводять до втрати людиною орієнтирів, а відрізок минулого відчувається невід'ємною частиною майбутнього. З цього погляду психологізм персонажей у новелі автора постає в новому ракурсі, що обумовлює наукову актуальність роботи. Мета дослідження полягає у визначенні психологічних аспектів «ненадійності» оповідача в тексті новел письменника. Об'єктом дослідження виступає новий підхід у процесі нарації в творах Гі де Мопасана, предметом – роль «ненадійного оповідача» у художньому просторі новел, що мають нелінійну внутрішню структуру, утворену із фрагментів важких спогадів, нав'язливих думок або несвідомих вражень.

Події в новелі «Страх» відбувається в асоціативно впізнаваних міфологічних локаціях: дзеркальна поверхня, що відливає муаром, гладь застиглої води, по якій ковзає судно – при світлі місяця наче човен Харона на поверхні Лети. Оповідач - «один з тих», «людина із бронзовим обличчям», немає імені, проте прожив безліч життів, визнає себе одночасно людиною Півночі і Африки, – безмежний досвід натякає на його примарність. Свідомість героя ніби розшаровується («розпад душі») в чотирьох рівнях реальності, таких як смерть, війна, борг, полон. Відомо, що оповідач був полоненим інсургентом, кинутим за мертво грабіжниками, бився. Непереборним і тому трансцендентним стає для нього непізнаваний стан страху. Герой відчуває його в різних формах. Реальний страх смерті під час загрози зрозумілий герою. Невротичне очікування має форму почуття тісноти, міражу як прояву ірраціонального в пустелі. Прообразом цього стану можна вважати підсвідоме повернення до народження, що

створює гіпнотичний вплив болісного почуття відділення від матері: «...протягом двох хвилин я переживав забуте відчуття» [1]. Інший тип страху відносимо до фобій: ритуальні дії учасників в цьому контексті є зрозумілими (очікуване виникнення привида, завбачливе підготовлене для нього віконце, натренована поведінка пса). Третій тип страху представлений істерією, що стала причиною загибелі подорожніх в пустелі, застреленої у панічному нападі тварини.

Крізь призму сприйняття оповідача передано сам механізм невротизації тривоги, породжений нерівним ритмом, паузами, перериванням історії. Автор використовує і звуки урагану, і безголосність моря, інші натяки – елементи навіювання, передчуття дії. Так само ми спостерігаємо, що несвідоме і його розкриття, визнання, прийняття, пов'язане у творчості письменника зі світлом, перериванням і порушенням темряви: «...ніч стояла безмісячна, задушлива, жарка». Під палючим сонцем персонажі чують барабани, що виникають з нізвідки. У непроглядній пітьмі холодного лісу ліхтар освітлює шлях. Заходячи в будинок, герой спостерігає мешканців завдяки вогню, але фігури жінок, звернених обличчям до стіни, розчиняються в імлі. Поступово прихований жах виходить за рамки особистого переживання, виступає своєрідним персоніфікованим посередником між автором і читачем. Залишається невизначеним, чи належить оповідач до світу живих. Якщо перевезення по воді, темні хащі, пустеля – це дійсно загробний топос, то історії виступають за прижиттєві події, спогади. Але це зовсім не укладається в логіку – чи може людина одночасно пізнати природу двох абсолютно несхожих один на одного світів? Чи справді оповідач пережив обидві події? Фінал історій залишається непізнаним, як у спонтанно перерваному сні. Можливо, що обидві історії є передсмертними снами оповідача.

Припустивши можливість використання психоаналітичного підходу, припустимо, що історії мають зміст травматичних душевних процесів, виявляють фобії автора, який розкриває сутність свого неусвідомленого страху через рефлексію і діалог з читачем. Уважаємо, що введення «ненадійного оповідача» дозволяє психологічно подолати важкі переживання. Так, умови зустрічі з некерованим жахом можуть зробити людину слабкою або сильнішою. Реакції на світ можуть бути несвідомими, проте визначальним для особистості виявляється не афективний, а раціональний момент. Але якщо історія так і не буде прийнята власником рефлексії, то вона і залишається фрагментовано розповіданою.

Отже, незважаючи на недостатню опрацьованість в літературознавстві категорії ненадійності оповідача, робимо висновок, що прийом поєднання точок зору, різної фокалізації, має ключове значення для побудови проникливого художнього простору. Використання психоаналітичної думки дозволяє нам дослідити терапевтичні функції цього прийому: письменник робить зрозумілими глибинні чинники страху, прояснює архаїчну

підсвідому природу ірраціональних мотивів. Відображення розвитку, накопичення і виплеску психологічної напруги в наративному викладенні створює текст, що виводить на перший план не спостереження, мемуари або огляд подій. «Страх» Мопассана – це глибока рефлексія, сприйняття, аналіз та осмислення самого себе, для автора та читача.

Література

1. Гі де Мопасан. Страх. Твори в 2 томах. Том 2. Київ: Дніпро, 1990. С. 56
2. Лотман Ю. М. Текст у тексті. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. С.428
3. Юнг Карл-Густав Психологія і поезія. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. С.91

Сидоренко Софія,

1 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Філологія. Українська мова та література, редагування»,
денна форма здобуття вищої освіти,
Маріупольський державний університет

ПОСТФОЛЬКЛОР ЯК КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Постфольклор відіграє важливу роль у сучасній культурі. Він є засобом формування культурної ідентичності, вираженням масової свідомості та відображенням культурних кодів і трансформацій. Постфольклор нині функціонує поряд із традиційним фольклором і сучасною наукою, трактується як якісно новий культурний продукт, пов'язаний із поп-культурою та інтернет-технологіями.

До вивчення явищ постфольклору зверталися такі українські дослідники, як В. Бережний, О. Бріцина, Ж. Денисюк, Н. Лисюк, Н. Мельник, Н. Никончук, Л. Харчишин та інші.

Дослідники трактують постфольклор як явище саме міської культури, як явище, породжене урбанізованою добою. Так, Н. Никончук зауважує, що фольклор регулював стосунки в сім'ї і громаді, які базувалися на традиційних уявленнях, усталених етикетних нормах. Натомість «у міській культурі кількість контактів з незнайомими людьми значно збільшується. Стосунки переважно ділові і часто не орієнтовані на далеке майбутнє та не потребують особистісного знання партнерів по спілкуванню. Потреба збереження інформації про минуле кожного частково себе вичерпала. Усна народна творчість в нових умовах не може в повній мірі задовольнити соціальний запит. Таким чином виникає постфольклор, який на відміну від усної народної творчості може регулювати мінливі стосунки, що зазвичай не

ґрунтуються на безпосередньому досвіді попередніх поколінь і не вимагають суворого дотримання традиційного етикету» [7, с. 221].

Визначаючи суспільні функції постфольклорних творів, Ж. Денисюк переконана, що вони є засобом подолання соціального напруження в суспільстві; унормовують моральні засади соціального життя, поведінкові моделі, реакції на суспільно-політичні події, явища культурного життя [3, с. 32].

Ще однією важливою причиною виникнення постфольклору є розвиток цифрової (дигітальної) культури. З'являються терміни кібер-фольклор, ньюслор, інтернет-фольклор, інтернетлор тощо. Зокрема, польська дослідниця В. Кравчик-Василевська використовує термін «е-фольклор». На її думку, завдяки появі нових засобів і форм міжособистісної комунікації стало можливим «формування специфічного різновиду писаного, усного і візуального фольклору транснаціонального характеру [...], що передається електронним шляхом (e-folklor)» [2, с. 21]. На думку А. Колістратової, «інтернет-фольклор» – це нова культурна стадія, заснована на домінуванні багатоканальної, візуальної форми комунікації. Основні характеристики текстів інтернет-фольклору збігаються з характеристиками класичних фольклорних текстів, а саме: анонімність і колективність авторства, поліваріативність, традиційність [4, с. 5].

Відповідно нове явище вимагає формування нових форм та видів. «На підмурівку усталених структур виникають усе нові й нові фольклорні форми, й нова парадигма фольклорних жанрів формується непомітно й без жодних оголошень, витісняючи старі форми на маргінеси суспільного життя, - так само непомітно, як змінюється нове життя, так, як ростуть рослини та діти», - переконує Наталія Лисюк [5, с. 69]. Завдяки змішаному функціонуванню слова, звуку, образу, анімації відбулося зміщення жанрів постфольклорних творів, а основними засобами поширення стали SMS, комп'ютерні ігри, електронна пошта, блоги, чати і багато інших форм електронної комунікації [2, с. 21].

Твори постфольклору є відображенням актуальних тем, стереотипів, емоційною реакцією на події сьогодення. Постфольклор в мережі Інтернет відзначається іронією, тролінгом, чорним гумором. «Твори постфольклорного типу, що постають у процесі комунікації в середовищі інтернету, є засобом як зовнішнього навіювання, так і оцінного самовираження та моделювання світу в процесі групових та індивідуальних ціннісних рефлексій» [1, с. 5].

Твори постфольклору охоплюють як жанри класичного фольклору (анекдоти, пісні, паремії, легенди), так і нових, які містять зокрема й поєднання графічних і лінгвістичних компонентів у їх конструюванні (демотиватори, фотожаби, меми, комікси, карикатури, гіфки).

У контексті формування постфольклорних жанрів Н. Никончук та Н. Лисюк також акцентують увагу на зв'язку усної народної творчості та особливостях фольклору різних соціальних груп та субкультур. Фанатські графіті, специфічний репертуар рольовиків, поціновувачів аніме, рокерів тощо тією чи іншою мірою є носіями постфольклорної традиції. Постфольклор – це «сталі тип комунікації всередині всього соціуму та окремих його спільнот, що забезпечує самоідентифікацію й передання колективного соціального досвіду, основоположних цінностей та норм, гарантує надійний самозахист від суспільних та особистих криз, негараздів, психічних розладів тощо» [6, с. 12–13].

Отже, постфольклор є яскравим прикладом діалогу традицій і сучасності. Він зберігає зв'язок із традиційним фольклором, але водночас розвивається відповідно до сучасних культурних тенденцій і є інструментом для побудови взаєморозуміння та зближення різних культур у спільному культурному просторі.

Література

1. Денисюк Ж. З. Постфольклор комунікативних інтернет-практик у функціонуванні аксіосфери суспільства : дис... доктора культурології: 26.00.01. Київ, 2018. 454 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2255/Denysiuk-disser.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Денисюк Ж. З. Постфольклор як предмет гуманітарних досліджень: до постановки питання. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 2. С. 19–23.
3. Денисюк Ж. Постфольклор інтернет-комунікації в аксіологічному вимірі. Київ : НАКККіМ, 2017. 384 с. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/cc18fb23-8c23-4ebb-9af9-4b560e9c728b.pdf>
4. Денисюк Ж. З. Постфольклор у парадигмі постмодерну: до постановки проблеми. *Альманах «Культура і Сучасність»*. 2017. № 1. С. 1–5. URL: <https://journals.uran.ua/kis/article/view/148876>
5. Лисюк Н. Постфольклор в Україні. Київ : Агентство Україна, 2012. 347 с.
6. Лисюк Н. Специфіка постфольклору України. Літературознавчі студії. 2013. Вип. 40(2). С. 9–14. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Lits_2013_40\(2\)_4.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Lits_2013_40(2)_4.pdf)
7. Никончук Н.О. Усна народна творчість та постфольклор у житті сучасної людини: повернення до пережитків чи нові тенденції розвитку? *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України* /за ред. С.Д. Максименка. Київ : Главник, 2005. Вип. 26, В 4-х томах, Т. 3. С. 220-224.

Харакоз Наталя,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Філологія. Українська мова та література»,

СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ У НОВЕЛІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

«НА КАМЕНІ»

Новела Михайла Коцюбинського «На камені» – це трагічна розповідь, дія якої розгортається в маленькому татарському селі на березі Чорного моря. Написана 1902 року, вона уособлює модерністський стиль Коцюбинського через зосередженість на внутрішньому психологічному світі та душевних переживаннях героїв. Сам письменник, прагнучи зближення з живописом, окреслив жанр новели як акварель. І це цілком виправдано, бо «Акварель (*франц., aquarelle, від лат. aqua – вода*) – короткі, фрагментовані літературні твори (шкіц, образок, етюд), асоційовані з малярством, коли безпосереднє враження передається в тонких пластично-зорових образах». [2, с.19]. Стає зрозуміло, що сенс твору треба шукати саме в кольорі.

Головні теми «На камені» – трагічне кохання, самотність, суворі реалії традиційних звичаїв та патріархальних устоїв. Коцюбинський змальовує злощасний роман між красунею Фатьмою та молодим моряком Алі. Їхня мрія втекти від укладеного шлюбу Фатьми закінчується спустошенням, оскільки Алі вбивають, а Фатьма вчиняє самогубство. Скелясте морське середовище перегукується з жорстокою та кам'яною природою суспільства, яке їх знищує. Психологічно витонченими образами персонажів і спонукальними описами Коцюбинський створює меланхолійний настрій твору.

З першого абзацу твору нас зустрічають «сірі піски берега» [1, с.373], «ясна блакить моря, в нескінченність продовжена блакитним небом» [1, с.373], «м'які синяві тони» [1, с.373], «контури далеких прибережних гір» [1, с.373]. Михайло Коцюбинський майстерно зображує контраст між пейзажем природи і татарським селом, в якому «Чорно і голо» [1, с.375]. І тільки жінки розбавляють цю темноту, «як купки квіток на грядках» [1, с.374]. Ясно-зелене фередже Фатьми вирізняється своїм кольором і це говорить про те, що дівчина не з цього тусклого світу, вона прагне бути вільною та щасливою. Єдиними чоловіками, які вирізняються серед сірої маси, стають припливші грек та турок, це видно з опису Алі: «Його струнка фігура в вузьких жовтих штанях та синій куртці, здоровий, засмалений морським вітром вид та червона хустка на голові прегарно одбивались на тлі блакитного моря.» [1, с.374]. Далі перед нами вже не те яскраве, спокійне море, а «розгойдане», [1, с.375] «брудне й темне» [1, с.375]. Почалася буря, море ніби символізує злу, темну подію, яка станеться у зв'язку з прибуванням до села Алі. Отже, чорнота байдужого моря та скелястий сірий камінь сигналізують про трагічні долі, які ось-ось поглинуть Алі та Фатьму в неминучу прірву. Траурна похмурість чорного та сірого

відтворює самотність, ув'язнення та безнадійність, які переживають закохані, коли соціальні сили пригнічують їхній зухвалий дух. У самій колірній палітрі Коцюбинський передвіщає нищівну розв'язку.

Зелень дерев і садів символізує життя і надію, яскраво виділяючись на тлі приглушених сірих і темних кольорів скелястого прибережного ландшафту. Проте зелений також набуває більш меланхолійних відтінків у ході історії. Самотнє дерево, що тримається на даху, під яким стоїть Фатьма і з тугою дивиться на море, символізує її відчайдушну мрію про свободу та втечу з обмеженого існування.

Значення червоного кольору різко змінюється під кінець твору. Спочатку червоний втілює вогненну любов між Алі та Фатьмою, вносячи бадьорість у похмуру обстановку. Любов таку, заради якої можна ризикнути і втекти. Пов'язка на голові Алі має червоний колір. Саме її Фатьма шукає найперше, бо своєю яскравістю вона вирізняється серед всього іншого, вона немов вогник в темній печері, який виведе дівчину з п'тьми. Але червоний перетворюється на місток між коханням і насильством, коханням і смертю. Червоний колір пов'язки Алі допомагає татарам знайти закоханих. В кінці темні кольори поглинули такі нечисленні яскраві: «На камені, під ногами, валялось тіло дангалака, а біля нього стоптане й пошматоване фередже.» [1, с.384]. Життя, якого так прагнула Фатьма, такого ж яскравого як і її одяг, наповненого свободою та почуттями, обірвалося...

Коли закривавлене, розбите тіло Алі тягнуть назад у село, червоний колір означає вбивчу відплату, яку обрушили на закоханих звичаї суспільства. Яскравий червоний колір призахідного сонця під час переслідування створює зловісний настрій і вже наганяє певні думки.

Загалом у «На камені» використовується багата колірنا символіка, щоб створити візуальне уявлення про душевні ландшафти персонажів. Кольори відображають їхні нездійснені надії, бурхливі настрої та остаточне спустошення. Через взаємодіючу палітру символічних зелених, червоних, сірих і чорних кольорів Коцюбинський візуально відтворює зростаючу замкнутість, насильство та відчай, які випадають на долю закоханих через феодално-патріархальний устрій суспільства.

Отже, «Колір у Коцюбинського є композиційним засобом, за допомогою якого підкреслюється зміна сюжетної лінії, передається зміна у психологічному стані його героїв, відокремлюються окремі частини твору. Контрастні зіткнення фарб та кольорових «малюнків» допомагають підкреслити головний конфлікт сюжету.» [3, с.100]. Вміло використовуючи символіку кольорів, Коцюбинський створив модерністський шедевр, що вирізняється психологічною складністю й поетичною красномовністю.

Література

1. Коцюбинський М. М. Твори: В 2 т. / Упоряд. і прим. М. С. Грицюта ; Вступ. ст. Н. Л. Калениченко. Київ : Наук. думка, 1988. (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр.. літ.). Т. 1 : Повісті та оповідання (1884-1906) / ред. тому М. Т. Яценко. 584 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / За ред.: Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с. (Nota bene).
3. Москаленко О. І. Особливості (мовні, композиційні) творів імпресіоністичної прози. *Філологічні науки: збірник наукових праць*. 43-тє вид. Суми, 2008. С. 96-101.

Шумакова Інна,

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,

ОП «Філологія. Українська мова та література»,

заочна форма здобуття вищої освіти

Маріупольський державний університет

ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКОЇ ГОВІРКИ СЕЛА ГРОЗИНЕ КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Студіювання фонетичних рис українських середньополіських говірок перебуває в полі зору вітчизняних діалектологів. Так, діахронійний аспект вивчення зазначеної проблеми представлено в монографії В. Мойсієнка [3], синхронійний – у працях М. Никончука [4], Г. Гримашевич [1], П. Гриценка [2], А. Яворського [5] та ін.

Актуальність розвідки полягає в недостатньому дослідженні сучасної фонетичної системи середньополіського діалектного ареалу.

Мета статті – ідентифікувати визначальні фонетичні риси середньополіської говірки в мовленні сучасного діалектоносія села Грозине Коростенського району Житомирської області.

Матеріалом є діалектні зв'язні тексти, зафіксовані в червні 2023 року. Інформантка – Гроїляк Надія Миколаївна, 1948 року народження, корінна мешканка зазначеного вище населеного пункту (освіта – середня спеціальна), пенсіонерка.

Аналіз записаних говіркових текстів дозволяє виділити низку фонетичних особливостей, які вважаються визначальними в етномовному континуумі Середнього Полісся [1, с. 14–18].

Зупинимося на деяких рисах.

1. Відсутність звука [и], який натомість реалізується у відповідниках [и^і], [и^и] та [і]: *ў се/л'і Гроз'іно пост/ройіли /нову ш/колу; з /церкв'і полє/т'іло; чо/тири /рок'і; по гео/метр'ійі*

д'в'їшка; в'їзвали мене; трошк'ї пороби́ла; потім їа посту́п'їла; роб'їла лаборантом; в'їйшла зам'їж; перед ц'їм; їос'м'їй клас; їїздит у Ж'ї'т'омир; їнс'т'їтут; полу'чаєм м'ї; побу'ли п'їу року; уїехаў і с'таршїї; мен'ш'її; їак м'ї жи'ли; шо їїм роб'ї'ти; шо роб'їт; шо їа їбуду роб'їт / то ї т'ї роб'ї // їа так і роб'їла ўже; ми'ска велика; в'їпи'ли по перш'ї чарц'ї; не'суть суннї'цу; в'їп'їчка ў н'їх їдобра; готу'вали с'трав'ї; суннї' разнїїе; рї'ба; гр'їбнїй суп.

2. Вимова [е] в ненаголошенїй позицїї, як на мїсцї [є], так і на мїсцї етимологїчного [а]: аж ч'ерез т'ри'нац'їет' рок'їў; шїф'ер ч'ї же'л'їзо; прац'у'ваў до п'ет'нац'т'ого року; це бу'ло їдело п'ет'нац'т'ого; ўже в п'ет'нац'т'ому роц'ї; д'вац'їет'.

3. Палатальнїсть приголоснїх перед [є]: по'куда без ат'їс'тата; полу'ч'їаєм м'ї ат'їс'тата; с'таўл'ат тар'елки; тар'елка глї'бока.

4. Диспалаталїзацїя [с] та [ц] здебїльшого в постфіксї дієслїв та зрїдка в кїнцї слова (їменнїка, числївнїка) та [т] в особовїх формах дієслова у формї теперїшнього часу чи їнфіїтїва: в'їн їїздит у Ж'ї'т'омир; с'таўл'ат тар'елки; шо роб'їт; шо їа їбуду роб'їт; не'суть суннї'цу; де'с'атїй клас і о'динац'їй; до дв'їрей под'ходить; сїд'ат; о'дин уст'їе да їдївїца; їмати соб'їрай'їца; чо'тїрнац'т'ого чис'ла; п'ет'нац'т'ого; до чо'тїрнац'т'ого року; це бу'ло їдело п'ет'нац'т'ого; ўже в п'ет'нац'т'ому роц'ї; чо'тїрнац'т'ого їберез'їа.

5. Ствердїння [р]: їа рос'ла без їбат'ка / без їмат'ер; ш'кола зго'рї'ла; за'б'їгли на ве'черу; рукза'ка з пл'еч'їй кїнуў.

6. Диспалаталїзацїя [ч], [ш], прогресївна сумїжна асимїляцїя та стягнення подовженого шїплячого [шч] у [ш]: ну шо їше їнт'їресного; а ше їперед ц'їм; і за'б'їгли на ве'черу / ко'роче; шос' їїм роз'казуїе; їкаже / шо їа їбуду їїхати; ну шо ж там; хре'ш'енїї; шо їїм роб'ї'ти; шо роб'їт; на шо ж та ме'н'ї; шо їа ўже понї'маїу; шо те'бе ше ска'зати; їбаба нава'рїла бор'їу; з'далека кри'чу; в'їпи'ли по перш'ї чарц'ї та їн. Цю особлївїсть середньополїської говїрки визначає також Ю. Яворський [5, с. 170].

В аналізованому тексті можна побачити випадки фонетичної багатозначності, коли один звук має кїлька можлївих варїантїв вимови: вон, в'їн; ш'кола, ш'коула, гр'їбнїй суп, гр'їб'нїй суп.

Зазначимо, що в мовленнї діалектоносія не збережено таку яскраву ознаку середньополїської говїрки, як відсутнїсть звука [ф]; їнформантка вимовляє: оф'ї'цери. Таку вимову можна пояснїти тим, що обидва її сини працювали в полїцїї (мїлїцїї), а молодшїй син був саме офіцером, тож лїтературна вимова сформувалася під впливом соціолїнгвістичнїх чиннїкїв.

Сїнхронїйна діалектологїчна характеристика текстів дозволяє визначити функціонування типовїх фонетичнїх рис української середньополїської говїрки в мовленнї

сучасного діалектоносія Правобережного Полісся. Ці спостереження спонукають до подальшого запису та аналізу діалектних текстів зазначеного вище говіркового ареалу з метою виявлення різних автентичних фонетичних явищ.

Література

1. Гримашевич Г. І. Діалектні тексти середньополіських говірок як джерело збереження фонетичних особливостей. *Філологічний часопис*. 2019. Вип. 1 (13). С. 12–20. URL: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2019.169356> (дата звернення: 28.12.2023).

2. Гриценко П. Ю. Про один тип джерел сучасних діалектологічних студій. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст*: тези доповідей учасників міжнародної конференції / за ред. П. Ю. Гриценка. Київ: КММ, 2014. С. 145–155. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/dialekty-v-synhroniji-ta-diahroniji-zbirnyk.pdf> (дата звернення: 28.12.2023).

3. Мойсієнко В. М. Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст.: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 450 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/16437496.pdf> (дата звернення: 28.12.2023).

4. Никончук М. В. Правобережнополіські говірки в лінгвогеографічному висвітленні: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 315 с.

5. Яворський Ю. А. Фонетичні особливості середньополіських говірок у повісті Володимира Даниленка «Сонечко моє, чорне й волохате». *Дослідження з лексикології і граматики української мови. Філологічні науки*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ, 2013. Вип. 13. С. 164–171. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2784/3/doslid13.pdf> (дата звернення: 28.12.2023).

Шут Анна,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти,

ОП «Філологія. Українська мова та література»,

денна форма здобуття вищої освіти,

Маріупольський державний університет

БІБЛІЙНІ МОТИВИ У ПОВІСТІ ОКСАНИ ЗАБУЖКО «КАЗКА ПРО КАЛИНОВУ СОПЛКУ»

У сучасній вітчизняній літературі Біблія залишається актуальним джерелом сюжетів, мотивів, образів. У Біблії спостерігаємо складні образи людей, які розриваються між добром і злом, бажанням і необхідністю, серцем і розумом. Одним із таких образів є Каїн – син Адама та Єви, який скоїв страшний злочин – убив власного брата. Братовбивство викликає чимало філософських та моральних питань, на які людство досі шукає відповіді. Чому Каїн вчинив такий страшний гріх? Чи один він винен у тому що сталося? Яким буде покарання?

У повісті Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку» спостерігаємо авторське тлумачення біблійної оповіді про перше братовбивство. Повість побачила світ у 2000 році. У творі письменниця наголошує на тому, що впродовж життя людина змушена робити вибір, обираючи сторону Добра чи Зла – це вічне протистояння. Зазначимо, що підґрунтями твору є біблійний сюжет про Авеля та Каїна, народні казки й балади про калинову сопілку, літературна казка Б. Грінченка, Л. Шияна, поезія Ліни Костенко «Калинова сопілка» тощо.

Це історія про двох сестер. У родині Василя та Марії народилася донечка Ганна. Мати одразу полюбила дівчинку, називала її Ганна-панна, пестила, любила, бажала кращої долі, бо сама вона була нещасна, вийшла заміж аби батьку догодити. Потім народилася друга донька, її назвали Оленкою. Маленька, кволенька, плаксива. Мати любила Ганну, а батько пестив Оленку – от так і поділили дітей батьки. Те, що кожен з батьків має свою улюбленицю знали й люди, тому й казали: *«Дідова дочка й бабина дочка»* [2].

Дівчата зростали, і була між ними ворожнеча. Ганна у всьому заздрила молодшій сестрі, хоч і була вона гарнішою від неї. Ганна бачила, що батько більше Олену любить. Якось Оленка заплакала вночі, батько взяв її, пригорнув до себе й так гарно заспівав, а старшій дочці стало заздрісно й боляче, бо її батько так не любив, їй він так не співав: *«Дівчинка лежала заціпенівши, ніби підслухала про батька щось соромітне, від чого брав до сліз живий, гарячий жаль, але водночас прокидалась і росла й якась інша, жорстокіша ураза»* [2].

Мати любила одну доньку, батько іншу – це породило ненависть, ворожнечу й заздрість між сестрами. Ганна була гарною, розумною та дуже гордою. Усім вона заздрила, а найбільше сестрі. Вона себе вважала найкращою, згордувала гарний парубком Дмитром, а він посватався до її сестри, Олена погодилася. Ганна заздрила і зненавиділа сестру. Дівчина пригадала, як у дитинстві батько розповідав про Каїна та Авеля, а Ганні було цікаво, чому Господь обрав пожертву Авеля, а на Каїнову не зглянувсь? *«...то ж то й ба, що Бог бачив Каїна, який він є, ото й учинив спит його гордині, понизивши в очах брата його, а той, замість покаятися, поліз із Богом за барки братися, то й скоїв такий смертний гріх, що не буде йому прощення повік-віку...»* [2].

Ганна почала злитися на Бога, що має несправедливу долю, а молодша сестра вкрала її щастя. Уночі до дівчини прийшов диявол. Через заздрість і злість Ганна наважилася на страшний вчинок – вбити рідну сестру. Взяла до рук ніж і почула якесь полегшення: *«У миснику вона намацала нагостреного ножа – і аж застогнала з полегші»* [2]. Затягнувши Оленку до лісу, Ганна підло вбила сестру, встромивши в її тіло ніж: *«...потрясаючи над головою скривавленим ножем, п'яна, аж точилася, од такого обрушеного на неї багацького – багатше не буває! – весілля...»* [2].

Після повернення додому Ганна ще більше схожа на Каїна. На запитання батька, де Олена, Ганна відповіла, як Каїн відповів Богу: «... а я звідки знаю, стиха шелеснула Ганнуся порепаними, мов кора, губами, - або я їй сторожа?...» [2].

Минув час, у селі почали забувати про Олену, аж раптом один з чумаків розповів про незвичайну калинову сопілку, яка голосом дівчини співала та усю правду розповіла: «...помалу-малу, чумаче, грай, не врази мого серденька вкрай, мене сестриця з світу згубила, в моє серденько гострий ніж устромила» [2]. Оксана Забужко наголошує, що злочин буде покараний. У батьків подвійне горе: одна донька мертва, а інша вбивця. Гранично емоційно письменниця змалювала момент страшного розуміння: батьки і люди плакали за Оленою, а Ганна немов збожеволіла: «Ганнуся посміхалася все ширше, от-от заговорить, - помалу-малу, матінко, грай, - і нарешті засміялася, сплеснувши в долоні: а справдилося ж, скрикнула низьким, захриплим голосом, наче ворон влетів у хату, - справдилося, не збрехав, - і вже не стримуючись реготалася» [2].

До вбивства сестри Ганну підштовхнув диявол, який вплинув на дівчину, розкривши найчорніші її думки: «...мамо, мамо, оце ж мені пісня, якої ніхто не мав споконвіку, оце ж моя слава в князеві моєму, сповню, прирік, усі твої бажання, іно мене слухай, - і сповнив же, сповнив, не скажеш – збрехав! - ридма заходилася реготом, не в змозі себе погамувати...» [2]. Ганну хотіли закувати в бійницю, але коли прийшли до хати, то там було порожньо. Ганна зникла, невідомо що сталося з нею.

На нашу думку, причиною злочину стали заздрощі Ганни, через них і Каїн вбив Авеля. Оксана Забужко акцентує увагу, що вагомою є провина батьків, оскільки вони розділили дітей. Марія любила Ганну, а Василь – Олену. Ганна, позбавлена любові, уваги та авторитету батька, виросла гордою, заздрісною, зненавиділа сестру. Певно, вона вважала, якщо Олена зникне, то Ганна отримає всю любов та увагу. Проте дівчина стала вбивцею.

Використання казкових, міфічних, пісенних та інших фольклорних компонентів, а також мовна стилізація «Казки...» Оксани Забужко слугують морально-етичному розкриттю характерів персонажів та мотивації їх вчинків. В аналізованому творі спостерігаємо складні психологічні образи, а також авторське ставлення до зображуваного, що відрізняє цей твір саме від фольклорної казки. Фольклорна основа дозволила створити оригінальний твір про людську трагедію, про любов та ненависть, який засвідчує ідейно-художню динаміку відомого не тільки в українському, а й у світовому фольклорі, літературі сюжету до його нового прочитання.

Література

1. Забужко О. Сестро, сестро: Повісті та оповідання. 2-е вид. Київ: Факт, 2005. 240 с.

2. Казка про калинову сопілку Оксани Забужко. Укрліб. Бібліотека української літератури: веб-сайт. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3288> (дата звернення: 15.01.2024)
3. Оксана Забужко: офіційна сторінка Оксани Забужко: біографія, поезія, проза, есеїстика й критика: веб-сайт. URL: <http://zabuzhko.com/ua/> (дата звернення 15.01.2024)
4. Шульга В. «Казка про калинову сопілку» Оксани Забужко. Старі мотиви в новій інтепретації. В. Шульга. Історичний досвід і сучасність. Матеріали XXVIII наукової конференції здобувачів вищої освіти. Одеса, 2022. Вип. 43. с. 10-15

СЕКЦІЯ:
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ПІДГОТОВЦІ
СУЧАСНИХ ЖУРНАЛІСТІВ

Антоненко Марія

2 курс, ОС «Бакалавр», ОПП «Журналістика та соціальна комунікація»,
денна форма здобуття вищої освіти
Маріупольський державний університет

ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ФАКТЧЕКІНГУ У СУЧАСНОМУ ЖУРНАЛІЗМІ

Достовірність стоїть серед ключових принципів журналістики і передбачає обов'язкову перевірку та відповідність дійсності всіх фактів, що висвітлюються у матеріалі. Іншими словами, кожна інформація, яку ми надаємо громадськості, повинна пройти процедуру фактчекінгу. Фактчекінг, який оцінює точність та правдивість, є невід'ємною складовою журналістики. Цей процес включає в себе відсіювання фактів від чуток, розрізнення вигадок від суті та розкриття того, що хтось може бажати приховати.

У сучасному інформаційному середовищі правильне та достовірне поширення інформації має вирішальне значення для формування об'єктивного світогляду громадян. Однак з розвитком технологій інформаційного поширення зростає ймовірність появи фейкової інформації. Для забезпечення якості журналістських матеріалів та виключення поширення неправдивих даних журналісти використовують фактчекінг. У даному дослідженні хочу розглянути правила та методи фактчекінгу на прикладі сучасних журналістських стандартів.

1. Правило фактчекінгу номер один: не вірити на слово. Журналіст повинен зберігати скептицизм у відношенні будь-якої інформації. Навіть якщо джерело перевірене і вже було надійним у минулому, необхідно зберігати бджілівість і дотримуватися власних стандартів, завжди ретельно перевіряючи надходжену інформацію. Для цього правила є дуже проста підказка нагадування у вигляді питання «Моя мама сказала, що любить мене – звідки я це знаю?». Це є легким натяком, що для створення дійсно якісного матеріалу журналісту потрібно перевіряти абсолютно будь-яку інформацію.

2. Абстрагуватися від особистого. Іноді, як представник медіа, журналіст може стати перешкодою для передачі достовірної інформації. Наприклад, особистий інтерес до певної теми може перевищити об'єктивність журналістики, або він може почати дослідження з вже сформованими очікуваннями результатів. В таких випадках суб'єктивність може завадити створенню якісного журналістського матеріалу. При написанні матеріалу важливо бути відвертим перед собою щодо власних інтересів, оскільки аудиторія може вловити такі

відхилення. Основна мета полягає в тому, щоб передати факти, щоб люди могли сформувати власну об'єктивну думку.

3. Дотримуватися правила двох надійних джерел. Усі факти підтверджувати мінімум двома надійними джерелами. Як це зробити?

3.1. Якщо ви знаєте автора або організацію:

- чи на справжньому профілі, сайті опублікована публікація?

- чи є на профілі, сайті автора додаткова інформація на цю тему?

3.2. Зв'яжіться з автором або знайдіть його в мережі за допомогою цих ресурсів: ripl.com, spokeo.com.

3.3. Електронну пошту або інші соціальні мережі можна знайти за допомогою сервісів snitch.name, peekyou.com, namechk.com.

4. Не покладатися на новини, вони можуть помилятися. Деякі медіа просто копіюють новини. Якщо журналіст бездумно відтворює неперевірену інформацію, покладаючись на когось (навіть якщо це авторитетне медіа), — він ризикує своєю власною репутацією та можливістю підвести свою аудиторію.

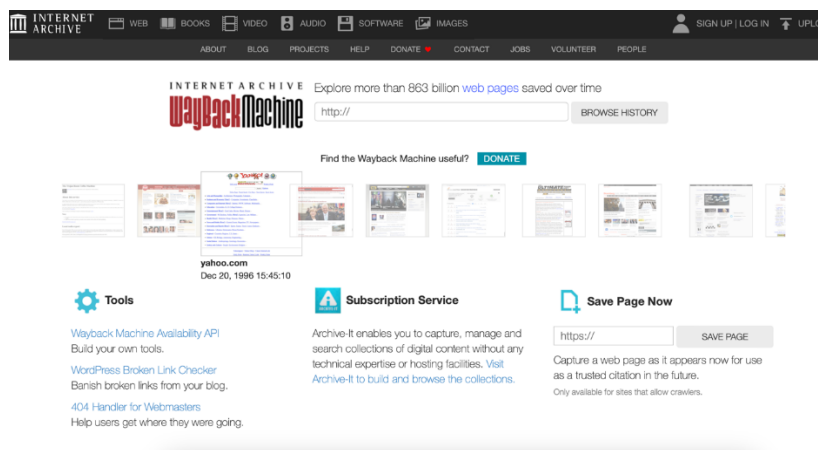
5. Розширювати зону для пошуку. Перед тим як розпочати написання про яку-небудь тему, рекомендується переглянути матеріали інших журналістів, які вже звертались до цього питання. Надаючи особливу увагу достовірності джерел, завжди важливо уважно вивчати представлену інформацію.

6. Ви можете це підтвердити? У разі потреби журналіст повинен представити підтвердження наведеної в своїй статті інформації. Якщо ж таких підтверджень відсутні — утримуйтеся від публікації.

7. Задати собі ключові питання. Що/де ще я можу подивитися? З ким ще можу поговорити? Чи збалансована моя історія? Чи відповідає заголовок змісту?

8. Завжди звертатися до першоджерел та залучати експертів. Якщо хтось публікує новину з посиланням на авторитетне джерело, перейдіть на сайт і спробуйте знайти оригінал новини, аби переконатися, що меседж не перекрутили. Для цього лайфхаку також хоча розглянути корисні ресурси.

8.1. Подивіться, чи змінювали текст раніше на сайті Waybackmachine.

Сайт Waybackmachine

8.2. Якщо сторінку видалили, то її архівну версію якийсь час може зберігати Google – введіть символи, як на екрані «cache:» перед посиланням.

8.3. Щоб зберегти варіації сторінки, використовуйте сервіс archive.is.

9. Звертати увагу на дрібниці. Потрібно перевіряти дати, правопис, імена, цифри, статистику. Не забувати, хто, що, чому, де, коли і як.

10. Фотофейки. Як оброблюють зображення: проводять додаткову обробку знімків, що спотворює реальну картину (можна перевірити це за допомогою ресурсу TinEye); використовують фотографії, які не мають жодного відношення до подій, описаних у тексті; поширюють зображення за допомогою фейкових робіт та авторів. Є кілька способів виявлення таких маніпуляцій:

10.1. Потрібно зв'язатись з тим, хто завантажив фотографію або відправив її в редакцію, і запитайте, чи вони особисто зробили це зображення. Перевірити автентичність особи, що поширює інформацію. Переконайте, що фотографія дійсно відображає події, про які йдеться в описі, оскільки інформація може бути неактуальною, або фото може бути зроблене до вказаних подій.

10.2. Використовувати можливості Інтернету, наприклад, у веб-браузері Google Chrome використовувати функцію "Знайти це зображення в Google", потрібно натиснути на фото, щоб перевірити дату публікації та визначити оригінальність зображення.

10.3. Далі потрібно відкрити розділ "Зображення" в пошуковій системі Google і перетягніть туди відповідне фото для отримання повної інформації про нього.

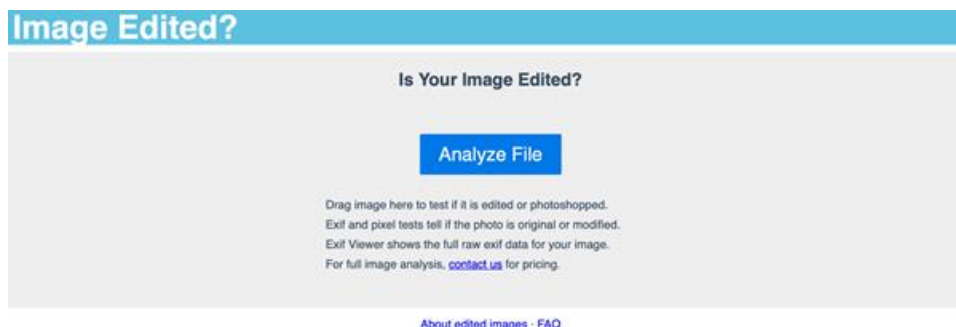

гугл зображення

Сервіс Google «Пошук по фото»

10.4. Image Edited виявить, чи було внесено зміни до зображення перед його оприлюдненням. Сервіс визначить навіть найдрібніші корекції та представить інформацію про пристрій, на якому було зроблено фото, назву програми для обробки, час зйомки та інше.

Сервіс Image Edited

10.5. Yomapic дозволить знаходити фотографії за вказаною геолокацією в соціальних мережах і визначати, чи мають вони відношення до певної події. Для перевірки локації також можна скористатися Google Maps та Google Street View.

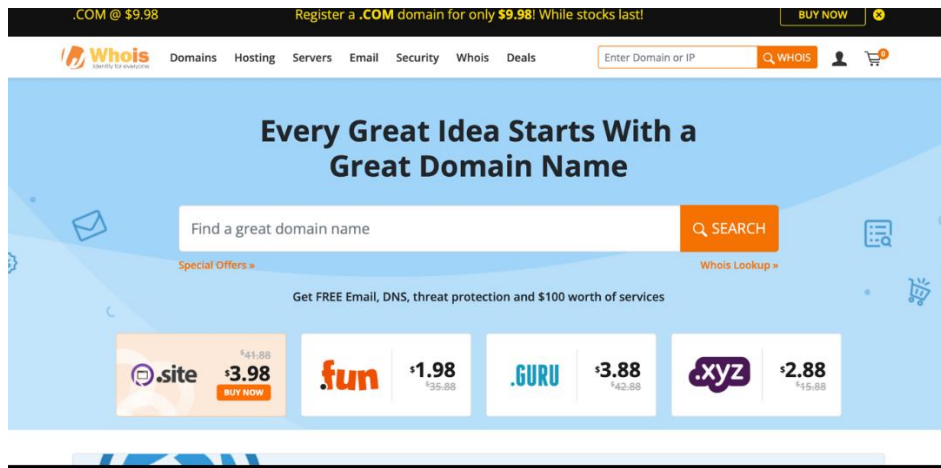
11. Відеофейки. Це важче, ніж розпізнати фотофейки, але все ж це можна зробити, дотримуючись наступних порад.

11.1. Якщо ви переглядаєте вбудоване відео з YouTube на іншому веб-сайті, рекомендується перейти безпосередньо на платформу YouTube. Там можна отримати більше інформації про відео, зокрема, перевірити, чи співпадають дати публікації відео на YouTube та іншому веб-сайті.

11.2. Під час перегляду відео слід звертати увагу на деталі, такі як назви об'єктів, автомобільні номери, вуличні таблички. Якщо вказано місце зйомок, рекомендується порівняти його з іншими зображеннями чи відео з цієї локації, щоб переконатися, чи дійсно відео було зняте в зазначеному місці.

11.3. Зробити скріншот найяскравішого моменту з відео та перевірте його за допомогою вже зазначених методів виявлення фотомонтажу. Можливо, цей момент вже був використаний для створення іншої новини.

12. Перевірка сайту. Якщо здається, що ресурс, з якого планується взяти інформацію, виглядає сумнівно, сервіс Whois допоможе визначити, хто і коли зареєстрував домен цього сайту. За допомогою історії DNS можна дізнатися про дату створення домену і переглянути всі зміни, які сталися з ним. Це дозволить визначити, чи це надійний веб-сайт, який працює протягом декількох років, чи недавно створений ресурс, який може використовуватися для поширення недостовірної інформації.

Сайт Whois

Фактчекінг в сучасному журналізмі є надзвичайно важливим етапом у процесі створення достовірної інформації та формування об'єктивного світогляду читачів. Незважаючи на високу відповідальність журналістів за перевірку фактів, інформаційне середовище залишається вразливим перед поширенням фейкової інформації.

Аналізуючи правила та рекомендації, визначені в тексті, було виокремлено узагальнену інформація, яка може бути корисною для журналістів та інших фахівців, що працюють у сфері інформаційних технологій та масових комунікацій.

Література

1. Посібник «Гібридна війна і журналістика: проблеми інформаційної безпеки», В. О. Жадько, 2018 р.
2. Сайт "Навчання в Журналістиці", «Звідки ви це знаєте? Якими інструментами фактчекінгу треба володіти професійним журналістам?» URL: <<https://nsju.org/navchannya/zvidky-vy-cze-znayete-yakumu-instrumentamy-faktchekingu-treba-volodity-profesijnym-zhurnalistam/>>
3. Сайт "Detector Media", «Фактчекінг та перевірка даних» URL: <<https://video.detector.media/lessons/faktcheking-ta-perevirka-danykh-i27>>
4. Сайт "Internews Ukraine", «Factchecking: корисні поради та інструменти» URL: https://internews.ua/opportunity/Factchecking_aug_2022
5. Сайт "Прес-Асоціація", «Фактчекінг: корисні поради та інструменти» URL: <<https://pressassociation.org.ua/ua/faktcheking-kori>>

Кузьмін Єгор

3 курс, ОС «Бакалавр», ОП «Журналістика та соціальна комунікація»,

РОЗВИТОК ТЕХНІК МОНТАЖУ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ НА МЕДІА-ПЛАТФОРМАХ

Сучасне медіа-споживання вимагає не лише якісного контенту, але й вміння ефективно використовувати техніки монтажу, специфічні для кожної платформи. На початку варто визначити значущість теми в контексті стрімкого розвитку медіа-платформ, таких як YouTube, Instagram, TikTok та інші. Кожна з цих платформ визначає свої власні стандарти та формати контенту, що ставить перед творцями контенту завдання створювати привабливий і сучасний вміст.

Варто розглянути особливості аудиторії кожної платформи та їх вплив на вибір технік монтажу. Наприклад, короткі формати TikTok вимагають динамічних та швидких змін, у той час, як довгі відео на YouTube дозволяють більше емоційного зв'язку з глядачем.

Instagram відомий своїми короткими відео та великою кількістю інтерактивного контенту. Тут слід звернути увагу на візуальні стилі та використання креативних ефектів монтажу, оскільки короткий формат вимагає швидких та запам'ятовувальних вражень. Так само й TikTok, відомий своєю динамікою та великою кількістю користувачів, що потребує специфічного підходу до монтажу. Використання трендів, музичних фрагментів та швидких переходів дозволяє залучати аудиторію та виходити в топові рекомендації.

YouTube є однією з найпопулярніших платформ для великого та тривалого вмісту. Тут важливо використовувати техніки монтажу, які зберігають увагу глядача протягом тривалого часу, такі як стабілізація кадру та хороший сценарій відео. Для відео на YouTube контент-мейкери зазвичай використовують професійні комп'ютерні програми для монтажу. Монтаж визначається глибиною сенсів, цікавою картинкою, великою кількістю логічних пояснень.

Перетятко І. Ю. зазначав, що постійна трансформація форматів відеоконтенту дозволяє легше знаходити спільну мову з цільовими аудиторіями та просувати меседжі. На даний момент відео є одним з найефективніших інструментів для донесення меседжів та побудову конструктивного діалогу та має значний попит серед споживачів контенту [1]. Отже, завдяки дослідженню сприйняття аудиторією різних форматів відеоконтенту, є можливість експериментувати та створювати нові формати завдяки можливостям монтажу.

TikTok став основоположником короткого відео, пропонуючи користувачам створювати короткі кліпи, що зазвичай супроводжуються музикою і спецефектами. Ця платформа залучила мільйони користувачів і сприяла з'яві нових жанрів контенту, таких як танці, наслідування,

навчальні відео та інші. Саме через специфіку коротких відео та швидкого сприйняття великої кількості інформації зараз спостерігаються глобальні зміни у споживанні інформації аудиторією, які також називають «кліповим мисленням». Кліпове мислення призводить до: масового синдрому розладу уваги; втрати бажань пізнання нового; знищення потреби та здатності до творчості, чому сприяє постійне використання вторинної інформації на рівні її переробки та комбінування. Тобто здебільшого аудиторія прагне сприймати багато швидкого та цікавого контенту у короткий проміжок часу [5].

Через зміни у масовій свідомості сучасні контент-мейкери все більше користуються цим та змінюють тенденції трендового монтажу: переходять від довгих та змістовних відео до коротких та цікавих. Головна ціль цього тренду монтажу – швидко зачепити увагу людини та продати товар або спрямувати на певну інформаційну сторінку. Цей підхід до контенту відкриває нові горизонти для маркетингу та взаємодії зі споживачами. Автори та бренди тепер мають більше можливостей для експериментів, взаємодії з аудиторією та проведення ефективних рекламних кампаній [2].

Розробники TikTok, Instagram та YouTube у відповідь на тенденції нового типу монтажу розробили вбудовані у свої додатки функції, які дозволяють у декілька натискань на смартфоні додати відео та фото, обмежити їх у тривалості (обрізати), додати музику із великої внутрішньої бібліотеки та завантажити готове відео на платформу. Цей формат потребує менше ресурсів для створення контенту та не потребує професійного навчання монтажу у комп'ютерних програмах, таких як Adobe Premiere Pro, iMovie та Sony Vegas Pro. Також краще відповідає швидкій динаміці уваги онлайн-аудиторії, що включає людей з різними демографічними характеристиками.

Література

еретятко І. Ю. Дослідження сучасних технологій та інструментів у розвитку інституту зв'язків з громадськістю (на прикладі відеопродакшену): магістерська робота / Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2022. 114 с.

евченко В. Е. Кросмедіа: контент, технології, перспективи : монографія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут журналістики. Київ, 2017. 234 с.

нформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення» : веб-сайт. URL:

ороткі формати відео та мікроінфлюенсери: революція контенту на YouTube, TikTok та Reels :

в

е

нденції в онлайн-рекламі 2024 року: інфлюенсери, короткі відео, штучний інтелект, QR-коди

т

о

ш

v
i
d
e
o
-
s
h
t
u
c
ь

Любарська Ірина

3 курс, ОС «Бакалавр», ОП «Журналістика та соціальна комунікація»,

денна форма здобуття вищої освіти

Маріупольський державний університет

ВПЛИВ ВІДЕОМОНТАЖУ НА ФОРМУВАННЯ ДУМОК ТА ГРОМАДСЬКУ СВІДОМІСТЬ ЩОДО СОЦІАЛЬНИХ ПИТАНЬ

Потенціал відео як засобу комунікації важко переоцінити, особливо з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій. Динамічність і візуальна привабливість цього медіа роблять його ефективним інструментом поширення інформації, що сприяє формуванню громадської думки та підвищенню обізнаності з різних соціальних питань.

Динамізм відео дозволяє створювати більш захоплюючий і інформативний контент, ніж статичні текстові або графічні повідомлення. Завдяки цьому відео краще запам'ятовуються і викликають більш сильні емоції. Це робить їх ефективним інструментом для просування брендів, реклами товарів і послуг, а також для інформування громадськості про важливі події та соціальні проблеми.

Візуальна привабливість відео сприяє його ефективності як засобу комунікації. Люди сприймають інформацію швидше і легше, якщо вона подається у вигляді відео. Це пояснюється тим, що наш мозок обробляє візуальну інформацію набагато швидше, ніж текстову. Завдяки цьому відео є ефективним способом донести до аудиторії складні ідеї та концепції.

Відео також є потужним інструментом для формування громадської думки. Ефективно створені відеоролики можуть впливати на переконання людей, їхні цінності та поведінку. Це робить відео цінним інструментом для політичних організацій, громадських рухів та інших соціальних груп, які прагнуть змінити світ.

Відеомонтаж - процес збирання та маніпулювання відеокадрами для створення нового двору - відіграє важливу роль у процесі поширення інформації. Відеомонтаж має величезну силу, оскільки він може маніпулювати відеоконтентом, підкреслюючи певні аспекти, применшуючи інші, і навіть спотворювати реальність, підлаштовуючи її під певний наратив. У цьому полягає його потенціал як позитивного, так і негативного впливу. [2 с.28]

o
s
h
o

Трансформаційна сила відеомонтажу полягає в його здатності спрощувати складні питання, роблячи їх легшими для сприйняття глядачами. Це досягається шляхом фільтрації зайвих деталей і зосередження на ключових моментах, наприклад, перегляд 3-хвилинного відео про зміну клімату може бути більш ефективним для навчання глядачів, ніж читання 15-сторінкового звіту. Така доступність сприяє формуванню громадської думки, оскільки люди з різним освітнім рівнем можуть самостійно формувати поінформовані погляди на ці питання.

Крім того, відеомонтаж із застосуванням таких методів, як субтитрування та дубляж, може подолати мовні бар'єри, дозволяючи донести повідомлення до ширшої аудиторії. Така доступність сприяє глобальній обізнаності, сприяючи більш інклюзивному та однаковому розумінню громадськістю певних соціальних, політичних чи екологічних питань.[3 с.212]

У позитивному сенсі, відеомонтаж інтенсивно використовується для підвищення обізнаності про такі соціальні проблеми, як расизм, зміна клімату та психічне здоров'я. Такі кампанії, як #BlackLivesMatter і #FridaysforFuture, ефективно використовували змонтовані відео для розкриття суворої реальності, тим самим впливаючи на громадську думку і надихаючи на дії. [3 с.212]

Наприклад, у 2020 році відеоролик "I can't breathe" ("Я не можу дихати"), який показував, як поліцейський душить афроамериканця Джорджа Флойда, став одним із каталізаторів руху Black Lives Matter. Цей відеоролик викликав бурхливі протести в США та інших країнах світу, що призвело до розгортання масштабних дебатів про расову несправедливість та насильство поліції. [4]

Відео також є ефективним способом підвищити обізнаність з різних соціальних питань. Наприклад, відеоролик "The truth about plastic straws" ("Правда про пластикові трубочки"), який показує, як пластикові трубочки забруднюють навколишнє середовище, став одним із найпопулярніших відео на YouTube у 2018 році. Цей відеоролик викликав зростання обізнаності про проблему забруднення пластиком і призвів до відмови багатьох людей від використання пластикових трубочок. [5]

Однак, поряд з позитивним впливом, слід також враховувати потенціал зловживання відеомонтажем. Маніпуляції з відеоконтентом можуть суттєво впливати на громадську думку, іноді в тривожний спосіб. Наприклад, «дипфейки» - передові технології відеомонтажу, які накладають обличчя однієї людини на тіло іншої, - можуть створювати на перший погляд реалістичні, але повністю сфабриковані інциденти.

Наприклад, у 2020 році з'явився відеоролик, на якому президент США Дональд Трамп нібито визнає, що програє вибори Джо Байдену. Цей відеоролик був швидко поширений в соціальних мережах і викликав широкий резонанс. Однак, як пізніше з'ясувалося, відеоролик був сфальсифікований за допомогою технології дипфейків.

Такі практики можуть сприяти дезінформації, підриваючи довіру громадськості до цифрового контенту і потенційно призводячи до шкідливих наслідків, особливо в політиці та інших чутливих сферах.

Іншим негативним наслідком відеомонтажу є кадрування або виокремлення певних аспектів, впливаючи таким чином на сприйняття глядача. Це явище часто може відволікати від об'єктивного представлення питання, що є важливим для формування збалансованої громадської думки. [4 с.169]

Наприклад, у 2016 році в ході президентської кампанії в США в мережі було поширено відео, на якому кандидатка від Демократичної партії Гіллари Клінтон нібито говорить, що вона "ненавидить" бідних людей. Однак, як пізніше з'ясувалося, відео було відзнято в контексті розмови про те, як допомогти бідним людям. У цьому випадку кадрування відео було таким чином, щоб створити враження, що Гіллари Клінтон зневажає бідних людей. Це відео було широко поширене в соціальних мережах і призвело до негативного ставлення до Гіллари Клінтон з боку деяких виборців. Щоб мінімізувати негативний вплив відеомонтажу, важливо бути обізнаним про потенційні ризики, пов'язані з цим інструментом. Крім того, важливо розвивати критичне мислення і бути здатним оцінювати відеоконтент з точки зору його достовірності.

Отже, вплив відеомонтажу на формування громадської думки та усвідомлення суспільних проблем є безперечно глибоким. Він може бути палицею з двома кінцями, слугуючи потужним інструментом для позитивного впливу на суспільний дискурс, роблячи інформацію легко засвоюваною для широкої публіки. Однак вона також може спотворювати реальність і поширювати дезінформацію, що призводить до викривлення громадської думки.

З огляду на ці перспективи, існує нагальна потреба в етичних настановах у сфері відеомонтажу, а також у просвітницькій роботі з громадськістю щодо того, як відбувається маніпулювання інформацією та її поширення. Оскільки цифровий ренесанс продовжує набирати обертів, наша здатність відрізнити правду від маніпуляцій матиме першочергове значення для збереження цілісності нашого публічного дискурсу. [1 с.127]

Етичні настанови у сфері відеомонтажу повинні передбачати, що відеоконтент повинен бути достовірним і не вводити в оману. Вони повинні також забороняти використання відеомонтажу для створення фейкових новин або інших форм дезінформації.

Просвітницька робота з громадськістю повинна бути спрямована на підвищення обізнаності про потенційні ризики, пов'язані з відеомонтажем. Люди повинні бути навчені критично оцінювати відеоконтент, щоб не стати жертвою дезінформації.

Ось кілька конкретних заходів, які можуть бути вжиті для вирішення цієї проблеми(допомогти мінімізувати негативний вплив відеомонтажу на суспільство, захистити нашу здатність отримувати достовірну інформацію та формувати обґрунтовані думки):

- Створення етичних кодексів для виробників відеоконтенту. Ці кодекси повинні передбачати, що відеоконтент повинен бути достовірним і не вводити в оману.
- Розробка інструментів для виявлення фальсифікованих відео. Ці інструменти можуть допомогти людям визначити, чи було відео змінено за допомогою відеомонтажу.
- Просвітницька робота з громадськістю щодо того, як відбувається маніпулювання інформацією та її поширення. Люди повинні бути навчені критично оцінювати відеоконтент, щоб не стати жертвою дезінформації.

Література

stleitner H. Teaching critical thinking online. J Instr Psychol. 2002. 29(2). 53–76.

арпенко М. П. Суть поняття «маніпуляція», її характеристика та методи нейтралізації. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2015. Вип.45. с. 26–34.

евицька І. М. Маніпуляція у міжособистісній взаємодії: поняття та зміст. Вісник Національного університету оборони України: Питання психології. 2014. № 6 (43). с. 212 – 216

ізун В. В. Теорія масової комунікації: підручник для студентів галузі 0303 «Журналістика та інформація». Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2008. 240 с.

о

оціальний ролик "The truth about plastic straws" URL:

і

а

л

ь

Тупчієнко Борис

н

1 курс, ОС «Магістр», ОП «Журналістика. Медіакомунікації та зв'язки з

и

громадськістю»,

й

денна форма здобуття вищої освіти

Маріупольський державний університет

р

о

ВАЖЛИВІСТЬ СПІВПРАЦІ МІЖ МЕДІА ТА РЕКЛАМНИМИ АГЕНТСТВАМИ У ВПРОВАДЖЕННІ НОВИХ МЕДІАФОРМАТІВ

и

к

н

у

р

Сьогодні складно уявити сучасні медіа у вільному просторі. Розвиток будь-якого медіа проекту тісно пов'язаний з рекламними агенціями. І мова не тільки про побудову ефективної

PR-кампанії для медіа. Майже усі медіа співпрацюють з чи малою кількістю рекламних агенцій.

Справа в тому, що бізнеси, лідери думок, громадські організації хочуть аби про них писали в медіа. І це не тільки анонси, прес-релізи, запрошення на події. Така взаємодія рекламистів та видань несе за собою потужний інструмент комунікації зі своєю аудиторію. Чому так? Реклама агенція хоче отримувати більш цільову та ширшу аудиторію, і це зрозуміло, адже від цього будуть збільшуватись продажі та рости прибуток компанії. А медіа зацікавлені в якісному контенті, адже теж хочуть ефективніше працювати зі своєю аудиторію. Спецпроекти, комерційні проекти, спільні заходи. Але водночас обидві сторони зацікавлені в тому щоб співпраця була максимально вигідною, тому й відбір проходить відповідний. Деякі медіа можуть навіть не розглядати пропозицію рекламистів, якщо не бачать в ній якісного контенту для своєї аудиторії. Так і рекламні агенції можуть не відповісти медіа, якщо не бачать для себе вигідного рішення. [1]

По-друге не слід забувати про імідж компанії, адже це образ який існує в головах аудиторії. І так, такого виду співпраця також ефективно впливає на побудову іміджу. Адже таким чином імідж будується сплановано та якісно, а також це набагато дешевше, ніж стихійно «щось» будувати відбиваючись від атак конкурентів. [2]

Ну і звісно один з найголовніших видів співпраці, це використання платформ медіа та агенцій для розміщення своїх продуктів. Рекламодавці бажають розміщувати свої оголошення будь-де, радіо, телебачення, інтернет та зовні. Медіа в свою чергу пропонують рішення, де можна розмістити оголошення, часто в комерційному варіанті. [4]

Якщо узагальнити, то стає зрозумілим те, що подібного роду співпраця, це один з інструментів комплексного маркетингу. Адже будь-яке медіа, ЗМІ, та навіть та сама рекламна агенція не може існувати без реклами. Реклама – це рушійна сила, будь-якої діяльності, бо як інакше аудиторія дізнається про компанію? Навіть, як кажуть, «сарафанне радіо» це теж вид реклами. Реклама – це оплачена, неперсоніфікована форма комунікації, яка здійснюється ідентифікованим спонсором і використовує ЗМІ з метою схилити (до чогось) або вплинути на аудиторію. Термін «реклама» має подвійне значення. Оскільки може означати рекламу як продукт та рекламу як процес створення цього продукту. Тобто, співпрацю медіа та рекламних агенцій сміливо можна назвати рекламним менеджментом. [3]

Рекламний менеджмент – це система процесів: аналізу, розробки, планування, практичної реалізації і контролю ефективності рекламних заходів, спрямованих на досягнення маркетингових цілей. До поняття рекламний менеджмент входять:

- аналіз ринкової ситуації з метою визначення потреби в рекламі;
- дослідження рекламної аудиторії;

- дослідження ринку рекламних засобів;
- розробка стратегії і тактики рекламної діяльності;
- розробка плану рекламної кампанії (концепція, цілі, завдання, фінансування, вибір жанрів, методів і засобів реклами, розробка планів – графіків рекламного оголошення);
- реалізація плану рекламної кампанії;
- аналіз ефективності рекламної програми, розробка рекомендацій з коректування рекламної кампанії. Сутність рекламного менеджменту полягає в управлінні рекламною діяльністю для досягнення наступної мети:
  - створення позитивного іміджу фірми і популярності її товарів;
  - інформування про споживчі властивості рекламованого товару і його переваги перед товарами фірм конкурентів;
  - інформування про місця можливого придбання товарів;
  - створення системи інформаційно-сервісних послуг;
  - забезпечення стабільного збуту товарів і притоку покупців;
  - залучення оптових покупців, дилерів і корпоративних клієнтів;
  - забезпечення тривалого і ефективного функціонування фірм в конкретному сегменті ринку.

Деякі дослідники розглядають рекламний менеджмент, як процес взаємодії основних учасників рекламної діяльності – рекламодавець, рекламне агентство, ЗМІ, споживач. [3]

Виходить, що існування медіа та рекламних агенцій майже не можливе без партнерської співпраці. А зараз й взагалі ці два світи працюють в одному механізмі виконуючи спільну мету та роботу. А голова мета та робота такої співпраці – це взаємодія зі своєю аудиторією. В кожного є власні ексклюзивні інструменти для взаємодії, приємні умови, особлива подача інформації та інше. Але у всіх одна мета.

Література

1. Любчик К. Л. Науковий вісник Ужгородського національного університету МЕДІА-ПЛАТФОРМИ ЯК НОВИЙ ТРЕНД РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ. 2019
- 2.
3. Н.Л. Савицька, Г.А. Синицина, К.С. Олініченко «Рекламний менеджмент» навчальний посібник. 2015.
- К 4.Київський національний університет імені Тараса Шевченка «Новітні медіа та комунікаційні технології». 2012.

В
а
л
ь
ч

Чулков Артур

РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ DEEPFAKE ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЖУРНАЛІСТИКУ

Поява технології дипфейків відкрила трансформаційну еру для медіавиробництва, особливо у сфері журналістики. Цей інноваційний інструмент, заснований на штучному інтелекті, має потенціал революціонізувати те, як повідомляються, споживаються та сприймаються новини. Однак дипфейки також створюють значні виклики, які потребують ретельного вивчення та проактивних заходів для захисту цілісності журналістського контенту та збереження довіри громадськості до медіа.

Технології дипфейків беруть свій початок у дослідницьких проектах в академічній сфері. Спочатку розроблені для покращення відеоконференцій або поліпшення графіки відеоігор, вони з часом еволюціонували. Сьогодні методології дипфейків часто використовуються з нечесними цілями, наприклад, у виробництві пародій, політичній дезінформації або крадіжці особистих даних.

Дипфейки — це тип медіа, створених штучним інтелектом, які синтезують і маніпулюють відео- та аудіоматеріалами для створення реалістичного й часто оманливого контенту. Зазвичай вони створюються за допомогою генеративних змагальних мереж (GAN), які є архітектурами нейронних мереж, що конкурують між собою за вдосконалення відповідних навичок. Генераторна мережа вчиться створювати реалістичні зображення, відео або аудіо, тоді як мережа-дискримінація намагається відрізнити справжній контент від фейкового. Цей змагальний процес змушує обидві мережі ставати дедалі складнішими, що робить створення глибоких фейків більш доступним і потенційно небезпечним. [1, с. 11]

У традиційній журналістиці відео вважалося джерелом інформації, що заслуговує на високу довіру. Вони пропонували візуальну та аудіальну оповідь, яка була менш сприйнятливою до нюансів інтерпретації, що можуть впливати на текстові репортажі. Однак поява технологій «глибоких фейків» завдала удару по самій основі цієї довіри, породивши серйозні сумніви щодо автентичності відеоматеріалів. За допомогою «глибоких фейків» можна модифікувати відзнятий матеріал так, щоб зобразити людей, які говорять слова, яких вони ніколи не вимовляли, або виконують дії, яких вони ніколи не робили. Отже, це може маніпулювати нарративними структурами, сприяти дезінформаційним кампаніям, вводити в оману громадськість і порушувати особисте життя. [3]

Щоб проілюструвати це, візьмемо за приклад маніпульоване відео спікера Палати представників США Ненсі Пелосі, яке стало інтернет-сенсацією у 2019 році. Відео було тонко відредаговане, щоб показати Пелосі так, ніби вона нерозбірливо вимовляє слова, що дало поживу для безпідставних чуток про її комфорт і здатність обіймати посаду. Політичні наслідки були значними, незважаючи на те, що було доведено, що відео є фальшивкою. Його неавтентичність не завадила відео широко і швидко поширитися, продемонструвавши високий потенціал технологій глибоких фейків для поширення дезінформації.

Іншим яскравим прикладом є глибоко підроблене відео за участю Марка Цукерберга, генерального директора Facebook. Розроблене як частина перформансу, відео зображує Цукерберга, який зловтішається з того, як Facebook маніпулює особистими даними користувачів. Хоча намір був мистецьким, воно пролило світло на моторошні перспективи технології *deepfake* і потенційні загрози, які вона несе.

Однак, незважаючи на притаманні їм виклики, дипфейки також мають величезний потенціал для покращення журналістського сторітелінгу та створення захопливого й цікавого досвіду для аудиторії. Ці трансформаційні можливості включають:

осилення творчого сторітелінгу. Дипфейки можна використовувати, щоб вдихнути життя в історичні постаті, вигаданих персонажів або навіть померлих людей, відкриваючи нові шляхи для розповіді та емоційного впливу на аудиторію. Наприклад, історичний документальний фільм може містити інтерв'ю з такими знаковими постатями, як Мартін Лютер Кінг-молодший або Вінстон Черчилль, додаючи новий вимір до розуміння їхніх поглядів і дій.

ерсоналізований та адаптований контент. Дипфейки можуть революціонізувати цільові сегменти новин і рекламні кампанії, оскільки вони включають в себе обличчя і голоси людей. Такий персоналізований підхід може зробити новинний контент більш релевантним і цікавим для певних сегментів аудиторії, підвищуючи ефективність комунікації.

ідвищення доступності та інклюзивності. Дипфейки мають потенціал для подолання мовних бар'єрів і роблять новинний контент доступним для глобальної аудиторії. Перекладаючи усний контент кількома мовами, «дипфейки» можуть сприяти створенню більш взаємопов'язаного медіа-ландшафту та подоланню комунікаційних бар'єрів. [3]

Крім того, вони також можуть дозволити відтворювати інтерв'ю з історичними постатями або померлими особистостями. Більше того, журналісти можуть використовувати технології глибокого фейку для захисту анонімних джерел, змінюючи їхню зовнішність і голос.

Попри те, що потенційні переваги «дипфейків» у журналістиці незаперечні, вони також викликають значні етичні та технологічні занепокоєння:

ідрив суспільної довіри. Широке розповсюдження «дипфейків» може підірвати довіру громадськості до ЗМІ, оскільки аудиторія все більше скептично ставиться до достовірності

новинного контенту. Така ерозія довіри може мати згубні наслідки для медіа-індустрії та здатності журналістів інформувати громадськість.

езінформація. Дипфейки можуть бути використані як зброя для поширення дезінформації, маніпулювання громадською думкою та потенційного підбурювання до насильства або соціальних заворушень. Таке зловживання може мати серйозні наслідки для демократичних процесів і соціальної стабільності. [2, с. 158]

роблеми виявлення. Складні дипфейки стає дедалі важче виявляти навіть для кваліфікованих експертів, що створює значні труднощі для журналістів і фактчекерів, які мають перевіряти автентичність відеоконтенту. Це ускладнює ефективне виявлення та боротьбу з «глибокими фейками» до того, як вони введуть в оману громадськість. [4]

У відповідь на це дослідники та технічні експерти розробляють передові інструменти для виявлення глибоких підробок. DeepFake Detection Dataset від Google та Facebook's Deepfake Detection Challenge є прикладами таких ініціатив, які працюють над створенням систем, здатних автоматично виявляти маніпулятивний контент. Це може допомогти журналістам ефективно перевіряти контент, відновлюючи довіру до відео як до надійного джерела. З розвитком технологій глибоких фейків журналістика повинна адаптуватися, щоб зберегти свою достовірність і довіру до себе.

Насамкінець, технології «дипфейків» — це палиця з двома кінцями для журналістики. Хоча вони пропонують потенціал для покращення сторителінгу, персоналізації та доступності, зловживання ними може становити значні загрози для суспільної довіри та цілісності новинних репортажів. Журналісти та медіаорганізації повинні ретельно орієнтуватися в цьому мінливому ландшафті, використовуючи інновації та дотримуючись етичних і відповідальних практик, щоб зберегти довіру до журналістики та захистити громадськість від маніпуляцій з боку медіа.

Література

альорська, А. Діпфейк та дезінформація / А. Вальорська ; переклад з німецької мови В. Олійника. Київ : Академія української преси; Центр вільної преси. 2020. 36 с.

одобний О.О., Тіщенко В.В. Дезінформація. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 20. Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол. В. Ю. Шепітько (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. цн.-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. С. 158.

HYPERLINK   "<https://techinformed.com/deepfakes-for-good-how-synthetic-media-is-transforming-b>

HYPERLINK   "<https://www.linkedin.com/pulse/deepfake-technology-risks-benefits-detection-methods-s>

і
h
e

Шерстюк Максим,

2 курс, ОС «Бакалавр», ОП «Журналістика та соціальна комунікація»,

денна форма здобуття вищої освіти

Маріупольський державний університет

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ЖУРНАЛІСТА

Сучасний студент, який навчається під час війни, стикається з реальністю де дистанційна освіта зазвичай виходить на передній план і може займати більшість навчального процесу. Цей метод навчання має свої переваги та недоліки, які важливо розглядати у контексті специфіки журналістської підготовки.

Гнучкість та доступність дистанційної освіти виявляються вельми значущими в сучасному житті. Для студентів журналістики ці аспекти мають важливе значення, оскільки надають можливість здобувати знання з будь-якого місця, подолавши географічні та часові обмеження. [2]

Це стає особливо корисним для тих, хто активно зайнятий професійною діяльністю чи має сімейні обов'язки. Такий варіант навчання може підійти й для військовослужбовців, які прагнуть здобути освіту. Студентам відкривається можливість визначити оптимальний час для вивчення матеріалу, що створює високий рівень комфорту та адаптації до особистих потреб. Важливою перевагою є також здатність самостійно визначати темп та тематику навчання, дозволяючи студентам гнучко адаптувати освітній процес до своїх індивідуальних потреб і можливостей. [2]

Дистанційне навчання дозволяє студентам з різних університетів створювати онлайн конференції для обговорення досвіду та знань у галузі журналістики. Міжнародний обмін думками та підходами стає краєвидом для збагачення навчального процесу. Обмін досвідом особливо актуальний в наш час, адже саме зараз в Україні виростає кількість військових журналістів, які можуть поділитися своїми спостереженнями й практичними навичками з іншими колегами по фаху з усього світу.

Ще однією вагомою перевагою є використання технологічних інновацій. Дистанційні курси та онлайн-платформи дозволяють студентам ефективно використовувати новітні технології в журналістській роботі та навчанні. Вони мають доступ до великого обсягу інформації, різноманітних ресурсів та можливостей для вивчення практичних навичок [1]. Маючи можливість у додаткових джерелах навчання, крім університетського курсу, майбутній

журналіст буде більш професійним і обізнаним у своїй професії, а також він буде підготовленим до не стандартних і екстрених ситуацій. Це сприяє розвитку технічної грамотності, необхідної в журналістській сфері, де високотехнологічні інструменти стають все більш важливими.

Проте, крім перерахованих властивостей дистанційного навчання, майбутній журналіст може стикнутися з різними неприємними сторонами такого підходу.

Дистанційна освіта поставляє перед студентами виклики у сфері етики та відповідальності в журналістиці. Одержуючи інформацію дистанційно, студенти повинні розвивати критичне мислення та вміння аналізувати новини, особливо у ситуаціях масової інформаційної невпевненості, ворожого ІІСО тощо. Важливо виховувати у майбутніх журналістів етичний стандарт та відповідальність перед громадськістю.

Дистанційна освіта може стикатися із викликами у наданні ефективної оцінки та зворотного зв'язку. Відсутність особистого контакту може ускладнити взаємодію між викладачем та студентом, що призводить до менш детальної та конструктивної оцінки академічних досягнень. [2] Також проблема є не тільки з взаємодією студентів і викладачів, дистанційне навчання може призвести до відчуття ізоляваності студентів та втрати спільноти між собою. [2]

Журналістика вимагає від студентів не лише теоретичних знань, але і вміння взаємодіяти, співпрацювати та будувати міжособистісні зв'язки. Відсутність фізичної присутності може зменшити можливості для обміну ідеями та дослідження сучасних журналістських трендів в груповому форматі. Ще однією важливою аспектом дистанційної освіти є необхідність великої самодисципліни та самомотивації. [1]

Студентам необхідно бути відповідальними за своє власне навчання, самостійно планувати та виконувати завдання. Це може стати викликом для тих, хто має тенденцію до відкладання справ на потім. Самодисципліна є ключовим чинником успішного здобуття знань в умовах дистанційної освіти. Здобуття цих навичок напряду вплине на майбутню професійну діяльність журналіста. [2]

У підсумку, дистанційна освіта виявляється важливим інструментом у формуванні сучасного журналіста, надаючи йому широкий спектр можливостей для освоєння сучасних трендів та вдосконалення професійних навичок. Гнучкість та доступність дозволяють студентам ефективно використовувати час, індивідуалізувати навчання та впроваджувати технологічні інновації, що стає основою для успішного впровадження в сучасний медійний простір.

Проте, важливо враховувати виклики, які можуть виникнути в контексті дистанційної освіти. Втрата спільноти та необхідність самодисципліни вимагають від студентів

удосконалення організаційних навичок та встановлення чіткої системи планування. Війна, безумовно, додає до цього сценарію додаткові виклики для журналістів. Якісна база знань та глибока обізнаність стають ключовими елементами, які допоможуть журналістам впоратися зі складністю сучасної інформаційної сцени. Такий освітній досвід стає не тільки інструментом професійного зростання, але й фундаментом для об'єктивного та високоякісного журналістського висвітлення найважливіших подій.

Література

оханська Т.В., Ключникова Н.В. Переваги та недоліки дистанційної освіти в умовах розвитку інформаційних технологій та телекомунікацій [Електронний ресурс] URL:

ионов Ю.Б., Миронова М.І. Переваги та недоліки дистанційного навчання [Електронний

р
е
с
у
р
с

Н
У
Р
Е
R
L
I
N
K

"
h
t
t
p
s
:
/
/
k

Дебют:

Збірник тез доповідей студентів факультету філології та масових комунікацій МДУ за
результатами участі у Декаді студентської науки 2024

У збірнику публікуються праці українською, англійською,
мовами.

Комп'ютерна верстка: Мельничук І.В.